

FÅGLAR

#01.2020 ÅRGÅNG 43

i Närke

Hur utvecklas ett lokalt engagemang för fåglarna?

Som fågelskådare vill jag njuta av många fåglar. Ett av syftena med att jag och vi organiserar oss i Närkes Ornitologiska Förening, NOF, är just skyddet av fåglarna och därigenom stärka den biologiska mångfalden. Om vi värnar om fåglarna får resten av naturen nytta av detta också. Egentligen borde vi tvingas återskapa den mångfald som redan gått förlorad.

FÖR MIG ÄR det lokala engagemanget det viktigaste och därför är jag medlem i NOF, Östernärkes Naturvårdsförening, Föreningen Kvismaren Fågelstation och några andra lokala föreningar. Allting byggs underifrån och det är i Närke vi bor och här våra fåglar vistas. Det är helt enkelt lokalt som vi har kontrollen. I Kvismare Fågelstations mångåriga arbeten finns flera exempel på detta.

BirdLife Sverige har sedan några år tillbaka försökt att få med NOF (och andra regionala fågelföreningar) i den så kallade kedjan; alltså att vi i NOF ska ge upp vår självständighet och inordna oss i Sverigeorganisationen.

DET LOKALA, regionala och centrala engagemanget behövs. Jag är medlem i BirdLife Sverige för att stötta det fågel-skyddsarbete som sker centralt. På riksnivån kan lagar, förordningar och EU-direktiv påverkas. Just nu är det aktuellt med en översyn av jakttider, där vi lokalt inte har samma överblick som BirdLife Sverige har. Riksinventeringar, som i år handlar om berguv och backsvala, är också exempel på viktiga nationella initiativ. Den nyss genomförda örnräkningen vid Hjälaren och Mälaren är ett bra regionalt exempel.

Jag har däremot dåliga erfarenheter av hur en centralisering av en förening gjort att det lokala engagemanget gått förlorat. För mig är Örebro Biologiska Förening,

ÖBF, ett sådant exempel. När vi var som mest aktiva, hade vi välbesökta medlemsmöten en gång månaden. ÖBF blev sedan en del av Svenska Naturskyddsföreningen, SNF. Det lokala programbladet Kungsfiskaren fortsatte först att ges ut, men är nu helt borta. Aktiviteterna försvann och därmed också en stor del det lokala naturskyddsengagemanget.

NÄR NOF HADE årsmöte i februari lockade detta cirka 75 medlemmar. De senaste årsmötena som jag bevistade i SNFs Örebrokrets engagerade färre än 20 medlemmar, trots att SNF-kretsen är betydligt större än NOF. Besök gärna SNFs olika hemsidor. På central nivå gör SNF en berömvärd insats, och många är säkert nöjda med detta och anser att de får valuta för medlemsavgiften. Men mycket av det lokala naturskyddsarbetet har gått förlorat. Bristen på lokalt arbete är liknande i Jägarförbundet, där jag också är engagerad.

Jag är övertygad om att NOF hjälper fågellivet bra genom att fortsätta som vi nu gör. Det hindrar oss inte från att göra ännu mer.

SÅ LÅT OSS FORTSÄTTA hjälpa kommunerna med kunskaper om kompensationsåtgärder när städer och tätorter växer. Våtmarker som det utökade naturreservatet i Rynningeviken är ett exempel. Låt oss fortsätta att vara en kompetent remissinstans i översikts- och

detaljplanering samt andra utbyggnadsfrågor. Låt oss hjälpa länsstyrelsen med kunskapen om var backsvalor, berguvar och andra utsatta arter häckar. Låt oss fortsätta intressera bygglovshandläggare så att de kräver boplatser för tornseglare och hussvalor. Låt oss förmå fastighetsbolaget Jernhuset att sätta upp en berguvsholk på det gamla vattentornet på CV-området i Örebro. Låt oss hjälpa till att förstärka fågellivet i Oset med evighetshögar för backsvalor. Låt oss ...

Det här är vi i NOF bra på, och låt oss fortsätta med det. Förändrade jakttider på ejder och alfågel sköter BirdLife Sverige bättre än vi.

Lars Johansson
Ordförande, NOF

INNEHÅLL

i Fåglar i Närke #1.2020

LEDARE: DET LOKALA ENGAGEMANGET	2	SVÅRT FÖR SVARTHAKEN I RÄVGÅNGEN	20
OMSLAGSFÅGELN	3	NY SPÄNNANDE VÅTMARK	26-28
UTÖKADE JAKTTIDER FÖR MÅNGA FÅGLAR	4	LEIFS MOTION FICK GEHÖR	29-30
LÖSER HAN PROBLEMET MED KAJORNA?	5	NOFs GODA ANDA VÄRD ATT VÅRDA	23
VISSA FÅGLAR GÅR INTE ATT KLARA	8	FEM ENKLA STEG – HJÄLP FORSKARNA	24
HAN FICK ÅRETS GULSPARVPRIS	9	BRA ÅR FÖR OSETS SKRATTMÅSAR	27
SKRATTMÅSÅTERFYND GER MÅNGA SVAR	10-11	VÅRENS ALLA AKTIVITETER	28-29
FORTSÄTT RAPPORTERA BERGUV	13	REKORDMÅNGA ARTER I RACET	30
HÅLL ORDNING PÅ SILLTRUTARNA	14-15	WILSONBECKASINENS ENSAMHET	32
KAMPEN SOM SPRIDER KUNSKAP	19		

PORTRÄTTET:
STAFFAN
ULLSTRÖM

6-8

SÅ FÅR
FÅGLARNA
SINA NAMN

16-18

OBSAT
UNDER
VINTERN

25-27

OMSLAGSBILDEN: JÄRNSPARV (*Prunella modularis*)

Akvarell av Staffan Ullström

TEXT: MARIANNE JOHANSSON

Järnsparven är en liten tätting i familjen järnsparvar. Den häckar i tempererade områden i Europa och Asien upp till trädgränsen.

Den adulta fågeln påminner om en sparv men har en tunn näbb likt en insektsätande fågel. Hjässan, ögonbrynet, nacken, strupen och bröstet är blygrått. Kroppen är mörk och enfärgad med djupt mörkbrun och svartstreckad rygg. Näbben är mörk och benen rödbruna. Könen är mycket lika men hanen har i genomsnitt lite mer blygrått på huvud och hals än honan.

Längden är 13 –14,5 centimeter och vikten 16–24 gram.

Järnsparven är en flyttfågel som kommer till oss i Sverige i april och flyttar under september/oktober till sydvästra Europa. Den häckar allmänt i hela landet.

Den lever i skogsmarker och håller sig ofta dold i täta buskage. Den observeras främst

när den sjunger, då den tenderar att sitta mer öppet. Sången är monoton och den har en silvrig, högfrekvent stämma.

Locklätet är relativt anspråkslöst och vanligaste lätet ett ljust "tihilhi" som hörs under flyttningen.

Järnsparven har ett polyandriskt parningssystem där honan parar sig med flera hanar.

Järnsparven bygger sitt skålförmiga bo i träd, buskar eller häckar, gärna någon meter över marken. Det är honan som står för bobygget.

Hanan bevakar ständigt sin hona så att han kan vara säker på att det är hans avkomma.

Järnsparven lägger oftast två kullar. Äggen är tre – sex stycken och ljusblå, ibland med fina brunaktiga prickar. Honan ruvar ensam och sedan hjälps paret åt med matningen. Ungarna är flygga redan efter tolv dygn.

Födan består av insekter, spindlar och dagmask, och förstärks på vintern av bär och frön. Järnsparven är inte hotad och kategoriseras som livskraftig.

17x "Varmt välkomna till NOF!"

■ **NOF, Närkes Ornitologiska Förening**, är föreningen för fågelintresse, fågelskydd och fågel forskning. Som medlem i föreningen kan du delta på exkursioner och resor, intressanta föredrag och delta i utbildningar.

Du bidrar också i högsta grad till fågelskyddet i vårt område. Föreningen jobbar aktivt för att värna om den biologiska mångfalden.

Du som är medlem i NOF får föreningens tidskrift Fåglar i Närke hem i brevlådan fyra gånger om året. NOF har närmare 600 medlemmar.

Här är de senaste som valt att bli medlemmar i NOF: **Charles Eriksson**, Örebro, **Marcus Andrae**, Örebro, **Annikan Enberg**, Örebro, **Nils-Göran Enberg**, Örebro, **Barbro Jonsson**, Örebro, **Rolf Persson**, Nora, **Fredrik Askhem**, Örebro, **la Malmqvist**, Örebro, **Jan Edholm**, Örebro, **Agne Björklund**, Fjugesta, **Maud Carlson**, Fjugesta, **Tomas Bergkvist**, Örebro, **Ronny Wiking**, Örebro, **Sara Ekblad**, Örebro, **Per Klevnäs**, Garphyttan, **Ewa Dalin**, Kumla, **Kent Björklund**, Örebro.

Håll koll på **back-svalor** som häckar

■ **BirdLife Sverige** har beslutat att genomföra en riksomfattande inventering av backsvala 2020 – 2021. Detta är föranlett av artens kraftiga tillbakagång under 2000-talet, en minskning som vi bedömer till stora delar beror på nedläggning eller omställning av täktverksamhet i landet.

Hjälp till att hålla koll på alla häckande backsvalar i vårt landskap. Rapportera gärna alla häckningar på Artportalen.

Backsvalan bygger bo, ofta kolonivis, genom att gräva 50–100 cm långa tunnlar, främst i sand och jord. Många av dessa kolonier återfinns i sandtakter, bergtakter, kalkbrott, torvindustrier, återvinningsanläggningar etc. Preliminär kartläggning indikerar att upp till två tredjedelar av den svenska stammen av backsvala häckar i takter eller industrier med kommersiell verksamhet.

Har du frågor? Hör av dig till Ronnie Lindqvist: 070 2621417, lindqvist_ronnie@hotmail.com

Utökade **jakttider** för många fåglar

NATURVÅRDSVERKET föreslår bland annat att det ska bli tillåtet att jaga enkelbeckasin. För en del fågelarter avskaffas jakten, men för de flesta innebär förslaget en utökning av jakttiderna.

NATURVÅRDSVERKET genomför just nu en översyn av jakttider och vilka arter som ska få jagas.

Enligt förslaget ska jakt på ekorre och hermelin tillåtas. Dessutom förslås att jakttiden på många fåglar utökas och det ska bli tillåtet att skjuta enkelbeckasin och snatterand.

TEXT: KENT HALTTUNEN

I ett första förslag från Naturvårdsverket är det fokus på jakt på däggdjur och det har motiverats med:

”i enlighet med Strategi för svensk viltförvaltning ska jakt inte begränsas av omotiverade hinder utan utgångspunkten är att det ska främjas”. Även skyddsjakt på sångsvan och trana finns med första förslaget.

– Tyvärr verkar det som att vissa fågelarters svaga eller minskande populationer kan definieras som ”omotiverade hinder”, skriver BirdLife Sverige i ett remissvar.

SOF/BirdLife är också kritisk till utökningen av jakttider som inte tar hänsyn till övrigt friluftsliv:

– Naturvårdsverket ger jakten oproportionerligt stort utrymme i förhållande till andra intressen, inte minst möjligheterna att uppleva fåglar, däggdjur och natur i allmänhet.

I ett andra förslag är det fåglarna som är i fokus. För vissa arter föreslås att jakten av-

skaffas (sädgås, gråtrut, ejder och småskrake), men för en majoritet innebär förslaget en utökning av jakttiderna. Jakt på snatterand och enkelbeckasin införs enligt förslaget.

Här är en sammanställning av förslaget:

- Sädgås: jakt avskaffas.
- Bläsgås, grågås och kanadagås: utökad jakttid.
- Gräsand, kricka och bläsand: utökad jakttid.
- Snatterand: jakt införs.
- Knipa och storskrake: utökad jakttid.
- Alfågel: jakt avskaffas.
- Sjöorre: förändrade jakttider.
- Vigg: utökad jakttid.
- Ejder och småskrake: jakt avskaffas.
- Dalripa och fjällripa: utökad jakttid.
- Järpe, orre och tjäder: ingen förändring av jakten, men för orrtupp och tjädertupp utökad jakttid.
- Rapphöna: utökad jakttid.
- Fasan: utökad jakttid.
- Morkulla: utökad jakttid.
- Gråtrut: jakt avskaffas.
- Havstrut och fiskmå: minskad jakttid.
- Ringduva: jakttid ändras.
- Björktrast: jakttid minskas.
- Nötskraka: jakttid minskas.
- Kråka, kaja och skata: jakttid minskas.
- Råka: jakttid ändras.
- Enkelbeckasin: jakt införs.

Naturvårdsverkets förslag har varit ute på remiss och ska beslutas senare.

Kan han lösa problemet med kajorna i Örebro?

Gustav Furst

GUSTAV Furst vet mer om kajor än de flesta. Under vintern har han räknat alla kajor och också kartlagt vart de tar vägen under dagen.

Nu ska rapporten om stadens kajor lämnas över till kommunen.

– Vi måste nog lära oss leva med problemen, säger Gustav.

TEXT: CHARLOTTA HEDBERG TIDEMAN

Hösten 2018 påbörjade han en utbildning till kvalificerad viltförvaltare med fördjupningen ekosystemtjänster vid Folkuniversitetet i Trollhättan.

Under utbildningen ska Gustav göra flera praktiktjänsten. Ett av dem blir att se över kajornas inverkan på stadsmiljön i centrala Örebro, där de både väsnas och smutsar ner.

– Det var Lars Johansson (NOFs ordförande), en bekant till min farfar, som föreslog det här projektet. I slutet av mars ska det vara klart och jag har koncentrerat mig på att studera kajornas beteende, hur de rör sig över dygnet och hur många de är. Jag ska väl också försöka komma med någon typ av åtgärdsplan, men kajor är smarta och lär sig snabbt, det finns ingen snabb lösning att ta till.

Cykelspaning

Gustav har cyklat runt med kikare och räknat kajorna i gryning och skymning för att få en uppfattning om hur många det kan röra sig om.

– Det handlar om tusentals kajor. I Linköping räknade de antalet kajor för några år sedan och fick ihop 12 000 om dagen, så om vi har hälften så är det ju enorma mängder.

– I gryningen lämnar de stan och flyger till Odensbacken, Glanshammar, Granhammar och Tysslinge för att återvända till

innerstan vid skymningen. De sätter sig i träden och tar nattkvist runt om i Örebro, mest i norrcity - Järnväggsgatan, Olaigatan, Slottgatan och Järntorget. Men Stortorget är också en plats som har stora problem. De har lärt sig att där det finns folk, där finns det också mat. En del tror också att kajorna kan prata med varandra och tipsa var det finns gott om käk, skrattar Gustav.

År 2014 gjorde Örebro kommun en inventering av kajproblemen. Det blev även en uppföljning av rapporten, som Gustav tagit del av.

– Av de åtgärder som listades, tror jag inte det blev så mycket. Det säger en del om hur stort problemet är. Att glesa ur träden så det inte finns så mycket plats för fåglarna att sitta i eller att helt enkelt såga ner träden, skulle ge stor effekt på kort sikt, men är inte hållbart i längden. Vart skulle de då ta vägen? Skydds jakt och fågelfällor är inte heller långsiktigt. Kanske skulle det hjälpa om kommunen anställde någon som hela tiden gjorde det svårt för kajorna, ett kontinuerligt arbete.

– Men vi får nog leva med problemet. Nu kommer snart sommaren med utserveringar och annat uteliv, och då kommer ännu fler kajor att finnas inne i stan på jakt efter mat.

Tjädern är favoriten

Kommer Örebro kommun att få ta del av det du kommer fram till?

– Ja, jag ska skicka rapporten till dem. Och är de intresserade kan jag ju bidra med hjälp.

Vad tycker du själv om kajorna?

– Innan jag började det här jobbet tänkte jag inte så mycket på dem, men nu förstår jag problemet. Jag är inte fågel-skådare utan jägare och viltförvaltare och ägnar mig mest åt rovdjur och klövdjur.

Har du någon favoritfågel?

– Tjäder. Oerhört stora och praktfulla.

När havsörnen närmar sig stannar vindkraftverken

■ När havsörnen är på ingång då stannar vindkraftverkets rotorblad. Samma sak när fladdermössen närmar sig.

Vindkraftsparken Krammer, söder om Rotterdam, ligger mellan tre stycken naturreservat. Nu har kameror, mikrofoner och högtalare installerats i några av de 34 vindmöllorna för att färre fåglar och fladdermöss ska dö, enligt lokala medier.

De flesta fåglar flyger lägre än rotorbladen, men framför allt havsörnen riskerar sitt liv när den seglar högt ovan mark och hav i områden med vindkraftverk.

Nära Krammer finns ett område där den sällsynta havsörnen häckar. Den konflikten försöker vindkraftsparken lösa med hjälp av de nya kamerorna. Om de registrerar en havsörn inom en radie på 600 meter stoppas rotorn automatiskt.

Nästan dagligen stannar flera vindkraftverk tillfälligt för att en eller flera fåglar flyger förbi.

Enligt en studie från svenska Naturvårdsverket, som uppdaterades 2017, uppskattas 5–10 fåglar dö årligen per vindmölla.

Omfattande skydds jakt på storskarv i Roxen

■ Antalet skarvar i sjön Roxen i Östergötland ska minskas kraftigt. Länsstyrelsen har gett tillstånd till att årligen skjuta 1 000 fåglar och förstöra 3 500 ägg, skriver Östgöta Correspondenten.

– Vi har fattat det här beslutet för att skydda norsken, som är en viktig föda för övrig fisk i sjön. Det blir ett projekt under fem år, sedan ska det utvärderas. Vi tar också fram en förvaltningsplan för skarv, säger Mia Kjällander, vilthandläggare på länsstyrelsen.

Det är Roxens fiskevårdsområdesförening som får tillstånd att genomföra skyddsjakten. Äggen får förstöras genom prickning eller oljering, vilket innebär att de dränks i paraffinolja.

Det kan som mest finnas 10 000 skarvar i Roxen under en dag.

PAYNES GREY heter den färg som Staffan använder mest i sitt jobb. "Den är mycket användbar, går att variera i all oändlighet beroende på hur mycket jag späder ut den. Från himlar till fåglarnas fjäderdräkter".

ORDNING I RÖRAN. Här i ateljén jobbar Staffan några timmar om dagen. Omgiven av tusentals böcker och P4 på radion har han en harmonisk arbetsmiljö.

Staffan bor mitt bland motiven

I MER ÄN 25 ÅR har Staffan Ullströms detaljrika fågelporträtt prytt omslagen till Fåglar i Närke. Med åren har det blivit över hundra stycken och ingen har porträtterats mer än en gång. – Svartvit flugsnappare var den första jag gjorde, säger Staffan.

TEXT: CHARLOTTA HEDBERG TIDEMAN FOTO: ANITA AHLBERG

Omslaget till det här numret föreställer en järnsparv.

– Jag försöker alltid att hitta en fågel som stämmer med årstiden. Järnsparven brukar dyka upp i april, men förra året var den tidig hos min gode vän Tage Carlsson i Vretstorp, som hörde av sig.

Vi träffar Staffan i hans ateljé, ett stort hus som han byggde 1990, bredvid boningshuset på tomten i Gällersta. Läget är perfekt, säger han själv, mellan Kvismaren och Tysslingen. Så här års ser han fågelsträcken av tranor och gäss på himlen och han har som sagt inte långt till perfekta fågelmarker.

Jobbar analogt

Umgänget med fåglar sker inte alltid i naturen. Hemma i ateljén pågår ständigt nya projekt och Staffan jobbar enbart analogt, det vill säga med papper, pennor, akvarellfärger och förstoringsglas. Han äger en dator, men har ingen uppkoppling.

– Ska du mejla till mig så får vi gå genom hustruns mejladress, skrattar Staffan.

– Annars är mitt enda moderna hjälpmedel kameran, som jag använder som ett skissblock nu för tiden. Man kan ju ta 30 bilder på någon minut och på det sättet se detaljer som

ögat inte hinner uppfatta. Så det har blivit en stor hjälp, säger Staffan.

Redan som liten grabb var Staffan duktig på att teckna. Familjen hade ett litet lantbruk utanför Uppsala och det var mycket jobb.

Den första riktiga fågelupplevelsen var i skolbiblioteket när han fick fatt i boken "Fåglar i färg" av Sigfrid Durango.

FAKTA/ STAFFAN ULLSTRÖM

Bor: Hus i Gällersta, Örebro, där det också finns två hästar och höns.

Familj: Fru Kristina och dottern Lisa.

Gör: Konstnär, illustratör, instruktör på Friskis & Svettis.

Övriga intressen: "Jag samlar på fågelböcker, men med tiden har det blivit en hel del annan litteratur också. Jag räknade dem för några år sedan och då hade jag 6 000. Nu skulle jag tro att det är mer än 10 000 böcker".

Antal kryss: "Jag har mellan 305 och 310 men jag är ingen som åker på larm eller jagar kryss".

Favoritfågel: "Kanske tornseglare, den mest somriga fågel vi har. Om du tänker favorit att teckna så varierar det. Men jag vill ha utmaningar, det svåra är det roliga. Många tror att det är enkelt att teckna en talgoxe, men den är svår att få till. Det handlar om millimeterprecision. Att teckna rovfåglar är också svårt, det gäller att få till den där blicken de har".

Böcker: Staffan har medverkat i ett 30-tal böcker som illustratör - i urval: Däggdjur i Sverige, Stora mesboken, Stora musboken, Om fåglar i Sverige.

– Jag gick i andra klass och blev helt fascinerad av bilderna i boken. Hemma hade vi varken böcker eller konst, så jag var väl helt svältfödd, säger Staffan.

Första boken kvar

Han lånade hem boken och där började karriären som konstnär. Varje ledig stund satt Staffan och tecknade fåglar. Så småningom kunde han köpa sitt eget exemplar. Än i dag har den tummade boken en särskild plats i Staffans ateljé, där han har sin boksamling.

– Jag minns att den kostade 11 kronor och 75 öre, och efter att ha rensat jordgubbar hos några mostrar hade jag råd att köpa den.

Några avancerade kriterier eller pennor hade han inte tillgång till. Pennan han använde var en enkel svart kulspeppenna, av märket Bic.

– När bläcket klumpade sig på spetsen så vred jag av den på ett hushållspapper. Men annars fungerade det jättebra, säger Staffan.

Nu visste Staffan att det här han ville syssla med i framtiden. Några år senare vågade han sig in hos konservator Hjalmar Fleischer i Uppsala. Butiken var full med uppstoppade fåglar och små djur. En fantastisk intressant miljö för den unge Staffan.

Blyg och försiktig start

Hjalmar Fleischer blev som en mentor för Staffan.

– Jag var nog lite blyg och försiktig när jag gjorde min entré, rädd att bli utslängd. Och personalen var säkert trött på alla slynglar som kom in och busade, men jag fick ett litet hörn i lokalen där jag satt och tecknade av de uppstoppade fåglarna. Jag minns en stor ormvärk med utbredda vingar som jag kun-

"Det **mest udda**? Tjejen som ville ha en **varg** tatuerad på armen"

de detaljstuderar. Det blev många lördagar och sommarlovstimmor hos dem.

– Och jag lärde mig mycket, fick både uppmuntran och kritik. Hjalmar och de andra som jobbade där visste ju exakt hur fåglarna såg ut och kunde hjälpa mig när jag till exempel ritade benen lite fel i förhållande till kroppen, eller om det blev något annat tokigt. Så det var en bra skola, säger Staffan.

Ställde ut som 16-åring

16 år gammal fick han chansen att ställa ut och det blev hans första utställning, i en banklokal i Uppsala. Året efter blev han kontaktad av Naturhistoriska i Stockholm som ville visa hans målningar.

– Jag hade tur, många såg mina teckningar och jag fick kontakter. Det skrevs också en del i lokaltidningen och jag kallades en ny Bruno Liljefors. Ett roligt minne var när Gunnar Brusewitz ringde och frågade om jag kunde ta över ett bokprojekt som handlade om att teckna däggdjur. Jag tror att Gunnar hade ledsnat på att måla mindre och större skogsmus. Men på det viset fick jag göra illustrationerna till boken "Däggdjur – alla arter i Europa", berättar Staffan.

Efter lumpen blev det jobb i huvudstaden och i nära tio år jobbade Staffan med illustrationer på ett ställe som hette Studio Frank, en typ av bildbyrå.

– Jag ritade allt möjligt, mestadels illustrationer till olika fackböcker och uppslagsverk. Det kunde vara tekniska detaljer till motorer eller genomskärningar av celler, allt möjligt med andra ord. Ett riktigt nio-till-fem-jobb.

1987 hade han en utställning på Galleri Z i Odensbacken som blev lyckad på många sätt. Där träffade han nämligen blivande hustrun Kristina och det blev flytt till Gällerstad.

Lugn och tålmod

Kanske är det Staffans lugn och tålmod i kombination med hans unika talang som har gjort honom till en så duktig konstnär. Hans sinne för detaljer, färger och former har resulterat i utställningar, böcker, frimärken och tusentals illustrationer.

Under några år var det så hektiskt att Staffan nästan gick in i väggen.

– Det var när jag jobbade med den första upplagan av "Om fåglar i Sverige" som kom

2015. Det handlade om 100 arter men i själva verket blev det 150 bilder, eftersom det handlade om både sittande och flygande fåglar. Jag jobbade dag och natt under ett år och gjorde ingenting annat. Nu i mars 2020 kommer en ny uppdaterad upplaga.

– Tretton nya arter presenteras, bland andra trädknäpplärka och ängsplärka. Jag har haft ett halvår på mig att jobba med dem och det har varit roligt.

Kallas "fågeldoktor"

Vid sidan av konstnärskapet är Staffan engagerad i "Fågellakuten", en ideell gren av Närkes Ornitologiska Förening. Ryktet har spridit sig så att han i vissa kretsar kallas för "fågeldoktor".

– Jag har två voljärer, alltså två stora fågelburar på tomten och det har blivit flera räddningsinsatser under åren. Första patienten, någon gång i början av 90-talet, var en berguv som behövde hjälp och som efter en viss konvalescens kunde släppas fri.

Enligt Staffans statistik tog han hand om ett 30-tal skadade fåglar under 2019.

– Just nu är det tomt i buren, men i förra veckan fick jag hit en siden-svans som tyvärr fick avlivas när den inte orkade flyga. Fåglar med ett riskfyllt bete-

ende som sparvhök, duvhök och kattuggla är i majoritet. För det mesta handlar det om skadade vingar och det kan vara svårt att göra något åt. Då får man åka till en veterinär och ge dem en insomningsspruta, säger Staffan.

Många uppdrag

Staffan har passerat 70 och kallar sig pensionär. Men som många andra i samma ålder har han fullt upp. I närtid ligger ett kommande bokuppdrag ihop med Stefan Casta och i ateljén står många skisser och väntar på att färdigställas. Rätt många timmar om dagen blir det jobb med penslarna.

– En kille beställde en havsörn som jag påbörjat och sen ska jag leverera ett barnporträtt. Vilket är det mest udda som du gjort?

– Det måste vara när en tjej på gymmet beställde en varg som hon ville ha tatuerad på armen.

En av de små morkulleungarna från Storå.

Vissa fåglar **går inte** att klara

■Från att våra "patienter" tidigare har varit inte bara fåglar utan också både igelkottar och fladdermöss, har vi nu övergått till att endast ta emot fåglar för rehabilitering. De patienter som journalförs och rapporteras också till KfVs Riksförbund (Katastrofhjälpen för fåglar och vilt).

Fortfarande kan vi inte klara alla, många är i så dåligt skick att de måste avlivas, eller till och med dör inom några få dagar.

Under de 18 år som gått sedan starten för Fågellakuten i Närke har vi tagit emot 613 patienter, fördelade på: 472 fåglar, 18 fladdermöss och 123 igelkottar. Hela 70 procent har vi kunnat släppa ut i friheten igen efter rehabilitering och omvårdnad.

Bland fåglarna ligger tyngdpunkten fortfarande på ugglor och rovfåglar. Tättningar är underrepresenterade, säkert av den anledningen att de inte påträffas lika lätt ute i naturen.

Här är ett axplock över insatser under 2019:

En sångsvan med skadad vinge rapporterades vid Ervalla. Den visade sig vara svårt vingskadad och hade troligen flugit på kraftledningen i närheten. Benpipor i vänster vinge stack ut. Vi beslutade att jägare skulle avliva den.

Fyra små och mycket svaga dunbollar av morkulla kom in 2 augusti 2019. De hittades på en väg nära Storå. Mamman låg bildödad på vägen.

En berguv rapporterades den 12 december förra året hängandes i taggtråd vid en känd häckningsplats söder om Örebro. Den kunde klippas loss, men var svårt medtagen och kunde inte räddas.

– LEIF SANDGREN, Fågellakuten

STAFFAN bläddrar i mappen med färdiga illustrationer, skisser och förlagor.

RONNIE LINDQVIST fick ta emot årets gulsparpvpris. Hedrande sa han om priset, som är på 10 000 kronor och en vacker akvarell av konstnären Stefan Gustafsson.

FOTO: KENT HULTUNEN

Jättejobb gav **Gulsparpv**pris

ÅRETS GULSPARVPRI går till en av de största insatserna i Närkes Ornitologiska Förenings historia. Det är ett ideellt arbete som kommer att ge en bred och djup kunskap om de häckade fåglarna i landskapet.

Det har varit och är ett kollektivt arbete, men pådrivare och projektledare för denna stora insats är pristagaren Ronnie Lindqvist.

Det stora arbetet med Närkes Fågelvärld (Atlasinventeringen) går in i slutspurt. Under åren 2005 till 2015 inventerades 200 rutor i Närke, vardera 5x5 kilometer stora, på alla häckande fåglar. Motsvarande inventering genomfördes under åren 1974–1984.

Sedan inventeringen avslutades har mer än 40 000 fågelrapporter kvalitetsgranskats, bilder har värderats, texter har skrivits, grafik har framställts, bakgrunder och historik har plockats fram. Allt det här har varit ett ideellt arbete som kommer bli ett bokverk på 400 sidor, det som också kommer kallas Närkes Fågelvärld.

Den drivande kraften bakom denna omfattande insats är Ronnie Lindqvist. Han har själv varit ute i skog och mark och inventerat över 600 timmar. Sedan har han lagt ner över 2 000 timmar som projektledare för bokverket Närkes Fågelvärld.

Därför känns det som en självklarhet att tilldela Ronnie Lindqvist årets gulsparpvpris. Han får 10 000 kronor och en fin akvarell av konstnären Stefan Gustafsson.

– Det känns otroligt hedrande att bli uppskattad på det här sättet, säger Ronnie.

Samtidigt tycker han att det känns lite smärtligt att boken inte är riktigt klar än, även det

bara återstår några delar. Men, förklarar Ronnie, det handlar om att det ska bli så korrekt som möjligt bland annat för att denna inventering ska gå att göra om någon gång i framtiden.

– Man ska komma ihåg att allt det här omfattande arbetet har skett på ideell basis, och det är många som gjort stora insatser. Men visst, det ska erkännas, mitt liv de senaste åren har varit upptaget av Närkes Fågelvärld.

Vid sidan av att Ronnie Lindqvist får årets gulsparpvpris, så tilldelas också projektgruppen som jobbat med bokverket Närkes Fågelvärld 10 000 kronor för sina insatser. De har tillsammans och på olika sätt lagt ner tusentals timmar för att få projektet i hamn.

Arbetet med Närkes Fågelvärld innebär en bred och djup kunskap om hur fågellivet förändrats under de 30 år som förflutit mellan de båda inventeringsperioderna.

Så här lyder motiveringen:

”Årets gulsparpvpris 2020 går till en av de största insatserna i Närkes Ornitologiska Förenings historia. Detta omfattande och hängivna arbete kommer att bidra till en bred och djup kunskap om de häckande fåglarna i Närke. Det handlar om tusentals inventeringstimmar i fält, och ännu fler timmar för att granska, värdera och sammanställa det som ska bli bokverket Närkes Fågelvärld. Detta har varit och är ett kollektivt arbete, men pådrivare och projektledare för denna stora insats är dagens pristagare: Ronnie Lindqvist.

Tidigare pristagare är:

2014 Olle Liljedahl, 2015 Märkplats Venan
2016 Annika Lorin, Åsa Bengtsson och Ami Sundén, 2017 Åke Lorin, 2018 Helny Olsson, 2019 Jonas Engzell och Hans Waern.

Sista pusselbiten läggs i arbetet på Närkes Fågelvärld

Nu lägger vi sista pusselbiten i arbetet med att göra färdigt bokverket Närkes Fågelvärld. Det är kvalitetssäkring av skyddade arter som pågår.

Alla uppgifter om de skyddade arterna, 10–15 arter, finns inte tillgängliga i Artportalen på ett för oss enkelt sätt. Det gäller framför allt rovfåglar och vissa ugglor. Häckningsresultaten för dessa skyddade arter har vi fått sammanställa från flera andra källor och den informationen måste värderas på ett något annorlunda sätt än den för övriga häckfåglar i Närke.

Fyra arter med högsta skyddsklass får inga kartor av förklarliga skäl, men antalet häckningsindicer i tabellerna måste naturligtvis vara korrekta ändå. Övriga fågelarter med lägre skyddsklass får sin utbredning beskriven i kartor med en upplösning på 5 x 5 kilometer.

För alla fåglar i det omfattande bokverket anger vi var fågeln är fotograferad. Men för de skyddade arterna anges inga lokaler av säkerhetsskäl.

Under arbetets gång har den ena överraskningen efter den andra kommit fram. Arter man knappast förväntar sig häcka i Närke finns här ändå, och arter som uppfattas som allmänt utbredda över hela landskapet är i verkligheten inte det.

Nu väntar vi bara på att bli färdiga med det sista tidsödande momentet så att boken kan tryckas och vi alla kan fördjupa oss i resultatet.

– **RONNIE LINDQVIST, projektledare**

ILLUSTRATION: STEFAN ULSTRÖM

STORA DELAR av det omfattande arbetet med bokverket Närkes Fågelvärld är klart. Återstår några delar innan boken kan lämnas till tryckeriet.

Gör en insats – och rädda en **våtmark**

■ Har du en våtmark, som du besöker då och då?

Då kan du göra en insats och bidra genom att göra en förenklad våtmarksinventering.

I Närke finns ett stort antal mindre våtmarker och sedan något år tillbaka genomförs en förenklad inventering av några våtmarker i Närke.

Myrar, och våra stora våtmarker i Närke: Kvismaren, Oset-Rynningeviken och Tysslingen, täcks av andra projekt.

Fåglar som ska räknas är lommar, doppingar, hägrar, skarvar, andfåglar, tranor, sumphöns, vadare, måsar, tärnor och rovfåglar. Tättningar ska inte inventeras.

Så här går det till:

Inventera en (1) gång per vår under perioden 10–25 maj

Välj din egen våtmark

Välj punktrutt, fågeltornsräkning eller inventeringsslinga

Räkna alla individer under en tidsrymd du själv bestämmer.

Det betyder alltså att till exempel ett besök vid ett inte alltför välbesökt fågeltorn är fullt tillräckligt för att man ska kunna vara med. Vill man hellre gå runt en liten våtmark och punkträkna eller räkna under hela slingan vid ett tillfälle, är detta också fullt tillräckligt.

Ansvarig för våtmarksinventeringen är Kent Halttunen. Några mindre våtmarker är redan bokade. Hör av dig till honom innan du börjar, så att inga våtmarker blir dubbelinventerade.

NOF och Svensk Fågeltaxering hoppas att många känner för den här metoden att övervaka svenska våtmarkers fågelfauna.

Du behövs i arbetet, hör av dig. Tveka inte – välj en våtmark och genomför en förenklad inventering.

Kent Halttunen/NOF

070-262 14 17

kent.halttunen@tele2.se

Återfynd ger om vart **skratt**

SKRATTMÅSEN, som senare fick färgringen LEW, märktes som bounge i Rävångsmaden den 12 juni 2005. Sedan dess har den observerats och blivit avläst under många år och på många olika platser.

Den här och många andra skrattmåsar som blivit ringmärkta i Rynningeviken ger viktigt information om vart skrattmåsen flyttar under vinterhalvåret.

TEXT: LENNART ERIKSSON FOTO: MARIANNE LARSSON

Under åren 1995–2019 har ringmärkning av bounge skett i Rynningeviken, merparten från Madholmen utanför Venamaden och Lillholmen i Venalagunen. Dessa holmar ska hållas efter av Örebro kommun, så att växtligheten inte tar fart. En förutsättning för röjningen är dock tjock is, för att jobbet ska kunna göras under vintern. Under några vintrar kom man inte ut för att kunna röja och Lillholmen växte igen. Troligen har det inneburit att skrattmåskolonin flyttat över till Oset.

Totalt har 2 724 skrattmåsar märkts genom åren, de flesta under åren 1997–2007. Toppåret var 1998, då hela 459 ungar märktes. Vi fått cirka 200 återfynd rörande 63 individer genom åren, förhoppningsvis så kommer det fler rapporter. Variationen bland återfynden är stor: många av avlästa med tubkikare, några är fotograferade eller återfångade, medan en blev ihjälkörd av en bil i England.

Bra exempel

Ett bra exempel på en skrattmåsar som gett viktig information är en unge som märktes den 12 juni 2005. Den fick då en metallring med numret 6404475. Den 3 november blev den återfångad utanför Amsterdam i Holland. Av de nederländska ringmärkarna fick den också en vit färgring med beteckningen LEW. Den märkningen gör det enklare att läsa av fågeln.

Sedan dess är den observerad i Holland under åren 2006, 2008, 2010, 2012 och 2013. Den 24 mars 2013 sågs den i Göteborg. Den 27 juni 2013 observerades den i Oset, men den 10 mars 2014 var den tillbaka i Göteborg. Den 15 april 2015 iaktogs den i Wadköping i Örebro. Och den 15 maj 2015 lyckades Marianne

Larsson fånga skrattmåsen på bild utanför Natures Hus i Örebro.

Skrattmåsar lever länge. Den äldsta noterade i Sverige, märkt i Malmö, uppnådde en ålder av 29 år och 10 månader. Vår äldsta hittills märktes den 15 juni 1999 och vi har fått flera rapporter om återfynd genom åren, senast är den sedd på Venan 5 januari 2017. Då hade det gått 18 år och 292 dagar sedan märktillfället. Vi har också fått flera återfynd på fåglar under 2019 som är 15 och 16 år gamla; det gör att vi kanske får nya höga åldrar på några av ”våra” skrattmåsar.

En skrattmåsar märkt 2006 har övervintrat i Göteborg. Den är rapporterad nästan alla år mellan 2007 och 2019.

Flera olika länder

Skrattmåsen flyttar sydväst. Det visar även återfynden: vi har fått 17 återfynd i England, 17 i Holland, åtta i Danmark och fem i Belgien. Några av de skrattmåsar som vi ringmärkt har rört sig mellan flera olika länder som Schweiz till England, Tyskland till England och England till Holland.

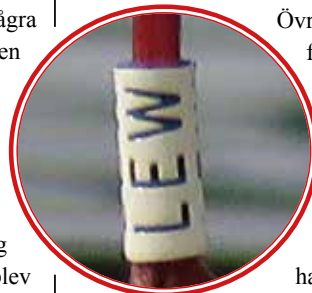
Vi har även kontrollerat skrattmåsar med ”främmande” ring när vi varit i Oset/Rynningeviken. Vi har observerat två märkta från Kvismaren. Vidare en från Munktorp, Västmanland och en från Habo, Uppland, alla dessa var märkta som bounge.

Övriga ringmärkta var från England, Holland, Danmark och Malmö, Sverige. De var märkta som äldre fåglar.

Genom att ringmärka skrattmåsar har det blivit många härliga kanotturer genom åren. Vid ett tillfälle var vi klara för dagen, vi skulle bara paddla genom en smal remsa vid Rävången. Jag, som hade vadarbyxorna på mig, klev ur lite osmidigt, varpå kanoten slog runt med Leif Sandgren, Johan Åhlén och allt material som var med. Allt blev blött, men jag klarade mig förstås i mina vadarbyxor!

Johan tog sig upp ur vattnet och gick mot platsen där bilarna stod. Han vände sig om lite trumpet och sa:

– Var det där verkligen nödvändigt!

intressanta svar **måsen** flyttar

DEN HÄR SKRATTMÅSEN märktes våren 2015 i Räv-gångsmaden. Sedan dess har den lästs av åtskilliga gånger, tack vare färgringen.

Annorlunda svanvår vid sjön **Tysslingen**

■ **Svanvåren** vid Tysslingen har minst sagt varit annorlunda och den har varit svår att förutse. Trots mildt väder i både januari och februari så väntade svanarna med att komma till norra delen av Tysslingen.

Den 1 mars fanns bara 18 sångsvanar på plats i Rånnesta.

Men de kommande dagarna öste det på och redan den 4 mars passerades 1000-strecket. Noterbart är att många svanar har valt att bara stanna till en kort stund, för att sedan fortsätta sin flytt åt nordost.

Flera dagar under den första delen av svanrasten har hundratals sångsvanar lyft och flugit vidare på sin väg mot häckplatserna i norra Finland och Ryssland.

Under svanfestivalen har flera mindre sångsvanar rastat vid norra Tysslingen. Den 6 mars upptäcktes en mindre sångsvan (*bilden*) med halsring och kombinationen 239E. Den märkt i Holland januari 2017 och observerad i Estland både 2018 och 2019. Den fågeln stannade bara en dag.

PS. När du läser detta är sannolikt årets svanrast redan över i Tysslingen.

FOTO: MÅRTEN GUSTAFSSON

Färre Hjälmårörnar

■ Under årets örnräkning den 29 februari observerades bara 16 havsörnar runt Hjälmaren.

Dåligt väder och isfritt på Hjälmaren är troliga orsaker till att inte fler räknades in.

Räkningen omfattade totalt 89 platser i fem län och cirka 25 kommuner för att få med alla örnar runt Hjälmaren och Mälaren.

Kring Hjälmaren blev relativt få örnar inräknade – det beror säkert på två saker:

1) Det är isfritt på Hjälmaren; normalt sett lockar sjön många örnar när yrkesfiskarna slänger skräpfisk på isen.

2) Inget flygväder för örnar; när det är ett tungt lock av moln och dis samt vindstilla, vill örarna inte så gärna flyga eller segla omkring.

GALLERI SVANEN

i Rånnesta, vid svansjön Tysslingen

Vår utställning pågår t.o.m. 29 april. Välkomna!

Mikael Sunnerstrand
Järsjö

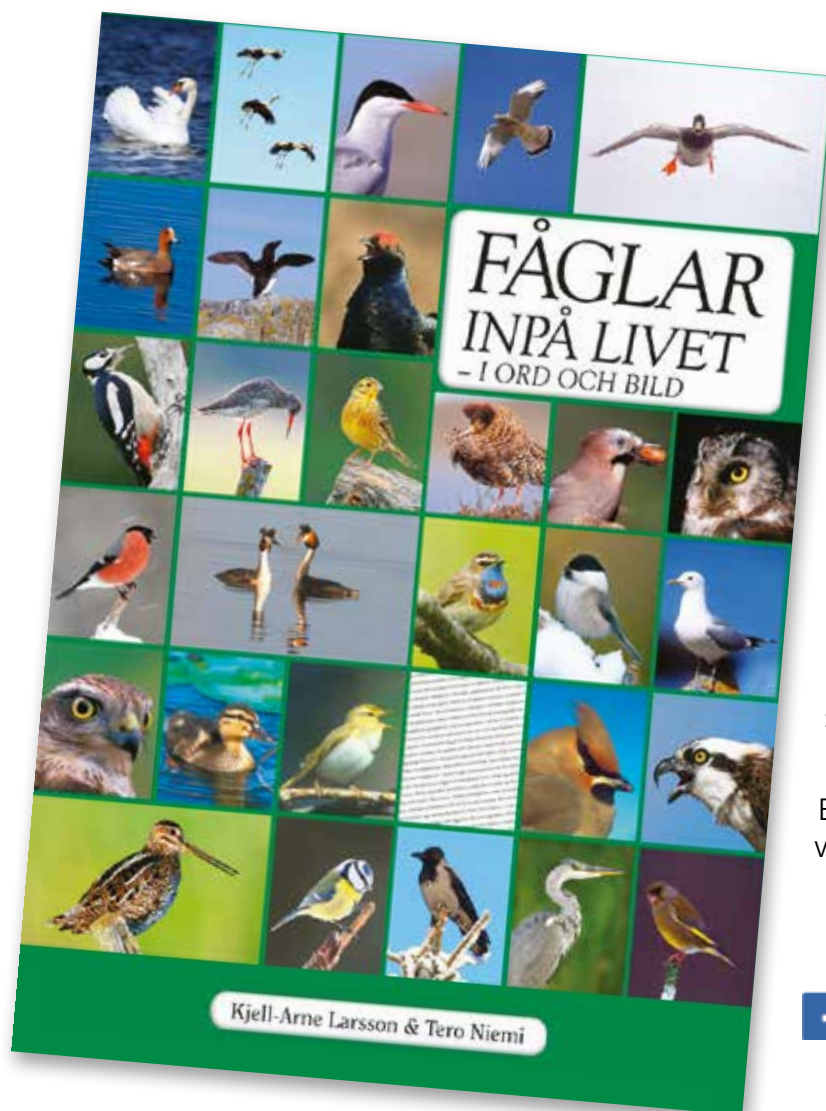

Stefan Gustafsson
Örebro

Jony Eriksson
Järfälla

KOM FÅGLARNA INPÅ LIVET!

”Fåglar inpå livet” berättar på ett underhållande sätt om fåglars ekologi, häckningsbiologi, beteende och mycket annat.

Boken riktar sig till både nybörjare och mer försigkomna.

”Fåglar inpå livet”
fungerar både
som läsebok och
uppslagsbok.

En bok för alla
vetgiriga ornitologer.

Fåglar inpå livet

Boken tar upp alla vanliga svenska fåglar och några till, sammanlagt 122 arter.

På svenska finns ingen motsvarighet som berör ekologi och etologi i samma utsträckning.

400 sidor • A4-format

Kalamus Förlag
Börjegatan 62
752 21 Uppsala
info@kal.nu
0722-00 95 14

lars: 2 / IIII

Vikt: 19 - 29 gram

Ålder: typisk livslängd 2 år.

max 10 år 1 mån rapporteras från Sverige

Föda: mest inakt.

Mycket utförliga faktorer

Tips på fågelmat till vinterfågeln
till hålbäckande

**Mått på holkar till halsackarna
och mycket mer!**

Naturtyp: öppna gräsmarker, helst med sten, fjällhed, strandäng, alvar, skärgård, hygge

Bo placering: hållighet i stenröse, mur e.d., under sten, under takmanna eller utrumma i byggnad/ruin, husfundament, utrum

E-posta din beställning nu!

info@kal.nu

Boken kostar 290 kr inklusive frakt inom Sverige.

Boken faktureras. Betala inget i förväg.

FOTO: TORBJÖRN ARVIDSON

BERGUVEN lever länge och det kan därför ta många år innan man ser hur utvecklingen är långsiktigt för den största ugglan i Sverige

Fortsätt leta och **rapportera berguvar** i vårt landskap

MYCKET TYDER PÅ att berguven minskar i antal. I Närke finns bara en handfull revir kvar. Fortsätt därför att rapportera alla berguvar du ser och hör.

TEXT: KENT HALTUNEN

Har du varit ute och lyssnat efter berguvar, men inte noterat något? Rapportera även det på Artportalen under "Eftersökt – ej återfunnen". Och lyssna efter tiggande ungar i sommar.

Förra årets inledande riksinventering av berguvar tyder på att arten fortsätter att minska i antal. Under 2019 har 824 uvlokaler avlyssnats i Sverige. Av dessa finns 366 lokaler i Götaland, 218 i Svealand och 240 i Norrland. Tack vare att berguven var riksinventeringsart fördubblades antalet rapporter på Artportalen, det är rapporter som alla blir dolda.

Det är oklart vad som är orsaken till nedgången, men sannolikt är det flera olika orsaker: minskad födotillgång (antalet soptippar minskar och förändras), fler uvar som flyger in i elledningar eller som trafikdödas. Det kan också hänga samman med nya hot i form av miljögifter.

Men kunskapen är ännu för liten, därför behöver förekomsten av berguvar följas upp på flera olika sätt. Ett första steg är att inventera alla berguvar som finns.

Berguven fridlystes 1950, eftersom den uppvisade en minskande förekomst med bara 455 par. Under 1960-talet drabbades uvarna av förgiftning, och i slutet av 1970-talet fanns mindre än 200 par kvar i hela landet.

Räddningsaktioner drogs i gång i hela landet, bland annat födde man upp berguvar i Mullhyttan i Västernärke. Detta ledde till antalet berguvarrevir ökade till 613 vid inventeringen 1998–99. Men tio år senare hade antalet revir gått ned till 474.

I Närke kontrollerades ett tjugotal platser förra året; det är platser där det rapporterats berguvar under de senaste 20 åren. I år ska dessa lokaler följas upp igen. Du som är ute och lyssnar efter berguvar – rapportera på Artportalen även de gånger du går bet. Och om du är ute i sommar och hör tiggande berguvar – rapportera även dessa.

I Närke är Ronnie Lindqvist ansvarig för inventeringen av berguvar. Hör av dig till honom om du har några frågor eller funderingar.

FOTO: LEE NYSTRÖM

HÅLL UTKIK efter alla häckande mindre hackspettar i vårt område.

Hjälp till att **inventera** mindre hackspett

■ Nu är det dags att återupprepa inventeringen av mindre hackspett från 1980-talet. Under åren 2020–21 kommer vi att genomföra nya inventeringar. Vi vill återinventera de rutor som vi inventerade på 80-talet, men även en del nya rutor.

Vi behöver hjälp av frivilliga inventerare i år och nästa år. Hjälp till du också! Genom inventeringen kommer vi att lära oss mer om hur skogsbrukets förändringar har påverkat den mindre hackspetten.

Vi använder en enkel metod, samma som på 80-talet. Vi vill veta om rutan är bebodd; under april söker du därför igenom rutan. Under den perioden trummar och ropar den mindre hackspetten, och det är även då den hackar bohål som mest.

Inventeringen består av olika delar:

Leta efter bohål och sovhål i döda träd och **lyssna** samtidigt efter mindre hackspett.

Sök igenom döda träd. Ser eller hör du inga fåglar, fortsätter du att söka igenom de döda träd som finns i de lövdominerade delarna av skogen. Observationer av mindre hackspett eller bohål noteras på en inventeringskarta.

Här kan du läsa mer om inventeringen:

www.biologi.lu.se/projekt-min-dre-hackspett/inventera-mindre-hackspettar

Om du vill vara med i inventeringen så kan du skicka ett mejl till Carsten Kost (Carsten.Kost@biol.lu.se).

FOTO: LENNARTH SOLLERMAN

Vattennivån har varit låg i Boglundsängen för att vallar ska lagas och våtmarksvegetation ska fräsas bort.

Boglundsängen får ansiktslyftning

■ När Lennarth Sollerman Gustafsson nyligen besökte Boglundsängen i Örebro blev han rätt förskräckt.

– Brukar det se ut så här? Bara lera och ett antal kråkor som spatserat runt på "sjöbotten", skrev han på NOFs FB-sida.

Lennart fick snabbt svar av Per Wedholm, kommunkolog i Örebro: "Boglundsängen har genomgått ett rejält ansiktslyft under vintern och därför är vattennivån låg. Vi har lagat vallen mellan dammarna som helt enkelt gått läck, samt bytt ut de gamla regleringsanordningarna mot nya munkar. Vet inte om ni har sett det, men vi har även anlagt en ny våtmark i nordöstra delen utanför naturreservatet?

Innan vi höjer vattennivån ska vi fräsa av våtmarksvegetation främst i östra delen. Ur ett fågelperspektiv blir det bättre för rödbena, tofsvipa och gulärta, men sämre för vattenrall, sävsångare och rörsångare".

FB-gruppen över 520 medlemmar

■ Närkes Ornitologiska Förening har en grupp på Facebook för alla som vill diskutera fåglar och fågelskådning i landskapet.

NOFs Facebookgrupp är ett komplement till vår tidskrift Fåglar i Närke, och till hemsidan. Här finns tips om NOF-arrangemang och andra aktiviteter. Här delar vi med oss av bilder och andra skådarupplevelser. Gruppen är så kallad slutet grupp. Anledningen till det är för att slippa reklam och annat som kan upplevas som besvärande. Alla är välkomna – nu är vi fler än 520 medlemmar!

Silltrutarna i Björka lär

KAN OBSERVATIONER i Björka lertag vara till någon hjälp? Ove Pettersson från Regionala rapportkommittén skickade en utmaning till oss alla skådare att försöka skilja på silltrutarna som uppträder i vårt område. Är det en Nordsjösilltrut eller en Östersjösilltrut vi ser?

TEXT: JONAS ENGZELL

I nummer 3 av Fåglar i Närke 2019 (årgång 42) uppmanade Ove Pettersson oss att anta utmaningen att försöka skilja på silltrutarna i "Nordsjösilltrut" och "Östersjösilltrut".

Syftet med denna korta sammanställning är dels att öka intresset ytterligare för silltrutarna i vårt område, dels göra information tillgänglig för eventuella trutnördar. Alla silltrutar rapporterade på Artportalen mellan 1980 - fram till och med utsökningsdatum 3 oktober 2019 har tagits med, men egna rapportböcker och de rapportböcker som tidigare låg ute i området har också lästs. Allt finns ju inte inlagt på Artportalen ännu.

Bakgrund

För att reda ut detta om Nordsjösilltrut (*Larus fuscus intermedius*) och Östersjösilltrut (*Larus fuscus fuscus*) lite mer har nedanstående saxats från Artdatabankens Artfakta.

"Silltruten förekommer, indelad i flera raser (underarter), inom ett relativt litet geografiskt område i norra och västra Palearktis. På svenska västkusten, i södra Norge och i Danmark förekommer rasen *L. f. intermedius*, medan rasen *L. f. graellsii* häckar på Island, Färöarna liksom i England, Portugal, nordvästra Spanien samt längs nordvästra Frankrikes kuster upp till södra delen av Nordsjön. Nominatrasen (*L. f. fuscus*) häckar i norra Norge (som sydligast i Trøndelag), vid insjö-vatten spridd över hela södra och mellersta Finland, vidare i ryska Karelen till Onega och södra delen av Vita Havet i öster samt längs Östersjöns kuster i Sverige, Finland och Estland.

Silltruten börjar sin häckning under perioden 1:a veckan i maj till månadsskiftet maj/juni, det vill säga betydligt senare (1–1,5 månad) än gråtruten (gäller både *fuscus* och *intermedius*). Östersjöpopulationen, som är tropikflyttande, flyttar i juli - början av oktober mot S-SO till östra Medelhavsländerna, Svarta havet och framför allt till sjöar i Riftdalen och västerut i Kongobäcken ut till Atlantkusten. Återkommer till sina häckningslokaler i april-maj. Ej könsmog-

FOTO: TORBJÖRN ARVIDSSON

DET ÄR INTE ALLTID lätt att skilja på silltrutens olika raser, enkelt uttryckt i Östersjösilltrut och Nordsjösilltrut.

na silltrutar från Östersjön (i sitt 2:a och 3:e kalenderår) återvänder i mycket liten omfattning till häckningsområdena jämfört med förhållandet hos gråtrut. Förmodligen uppehåller sig unga silltrutar (*L. f. fuscus*) i hög utsträckning året om i Afrika och Medelhavsområdet. Underarten *L. f. intermedius* flyttar betydligt kortare och uppehåller sig vintertid huvudsakligen i kusttrakterna av västra Europa och nordvästra Afrika".

Silltrut vid lertaget

Björka lertag är ingen utpräglad "trutlokal", men det passerar förbi en del måsfågel under flytten. I samband med till exempel plöjning av åkrarna, som ligger runt om reservatet, kan det även rasta en hel del måsfågel inklusive trutar. Givetvis är gråtruten den klart dominerande trutarten. För just silltrut föreligger endast fynd från 14 olika datum av 20-talet individer.

Sedan 2011 har jag försökt att i fält avgöra om de adulta fåglarna är av typen "Nordsjö" eller av typen "Östersjö". Jag har även utifrån mina skisser, målningar, foton och beskrivningar lyckats att bedöma några av fynden från tidigare år till typ. Men för några fynd saknas ett tillräckligt bra underlag och inte heller ungfåglar har bedömts. Det viktigt att komma ihåg att bedömningar av skillnader i tonen på ryggens färg inte är någon exakt vetenskap, utan är just bedömningar, gjorda utifrån principen "så gott det är möjligt och utifrån bästa förmåga". Trots detta och trots det begränsade materialet, växer ändå en bild fram som kanske kan vara av intresse.

Resultat och diskussion

Det första man slås av när man tittar på tabellen ovan är att det helt saknas fynd från 80-talet och att det dröjer till mitten av 90-talet innan det första fyndet av arten. Adulta

OSS vilken ras vi ser

FOTO: SUNE JOHANSSON

TILL VÄNSTER ses en Östersjösilltrut (*fuscus*), som i regel har mörkare översidor på vingarna. Till höger en Nordsjösilltrut (*intermedius*), som har lite mer gråsvarta översidor.

silltrutar är ju både stora och rätt distinkta, så jag tror inte att bristen på fynd beror på något annat än på deras (avsaknad av) uppträdande i området. Flertalet besökande fågelskådare skulle nog ha känt igen en adult silltrut. Subadulta fåglar är svårare att skilja ut från övriga måsfåglar och där kan det kanske finnas en viss underrapportering. Det kan ju förstås även finnas observationer noterade i gamla "obsböcker", som inte blivit inmatade i Artportalen. I så fall är det fritt fram att komplettera listan!

Maj framstår som den i särklass bästa månaden för att hitta en silltrut i Björka lertag, eftersom hälften av observationsdagarna är från maj. De tre fynden från april är dessutom alla från slutet av månaden. Det finns två fynd från juni och ett i juli. Det fynd som kanske sticker ut mest är den 1K fågel som sågs den 9 oktober 1999.

Östersjö- eller Nordsjösilltrut?

Så var det då frågan om rastillhörighet. De första fynden i området utgjordes enbart av Östersjösilltrutar; dessa hittades i april och juni. Under de senaste åren har endast Nordsjösilltrutar observerats. Fynddatumerna för

dess ligger alla väl samlade mellan den 7 och 20 maj. Sedan finns det några fynd som inte gått att bedöma. Men kanske är det så att Nordsjösilltrutarna passerar förbi under ett smalare tidsfönster under våren än Östersjö-kusinen? Kanske ser man även i detta lilla lokala material tecken på att det går olika bra för de olika raserna/underarternas populationer. Vid två tillfällen har subadulta individer följt med adulta fåglar som har bedömts som Nordsjösilltrutar och det är rimligt att anta att alla subadulta silltrutar som setts på våren varit Nordsjösilltrutar. Detta eftersom den typen uppges övervintra närmare Sverige. I takt med klimatförändringarna kan säkert tyngdpunkten på det övervintringsområdet dessutom ha förskjutits mot vårt håll. Östersjösilltruten uppges ju sällan dyka upp här som subadult (2K–3K), se under mellanrubriken "Bakgrund" ovan.

Koppling till andra arter

Det finns ingen tydlig koppling mellan fynden av silltrut och andra måsfåglar i materialet. Silltrutar har dykt upp och rastat både dagar då det varit mycket och lite måsfågel i övrigt i området. När jag suttit och bläddrat i rapportböckerna har jag dock noterat att det ofta setts lite mer vadare i området samma dagar. Det kan kanske finnas en logisk förklaring bakom det. Att det precis som för vadarna troligen passerar fler silltrutar än man tror över området, men på hög höjd. Men att de precis som vadarna har en större tendens att gå ner och rasta vid sämre väderlek. Variationer i vårbruket spelar säkert också in. FOTNOT. Referenser: Artportalen: <https://www.artportalen.se/> Artfakta, Artdatabanken: <https://artfakta.se/artbestamning/taxon/larus-fuscus-205660>

Kyrkan fixar 133 nya bostäder

■ Svenska kyrkan i Örebro har under våren satt upp 133 fågelholkar på tolv olika kyrkogårdar. – Vi gör det för att vi bryr oss om miljön och värnar om den biologiska mångfalden, berättar landskapsingenjör Peter Andreasson på kyrkogårdsförvaltningen.

Det var under förra året som Svenska kyrkan i Örebro tog kontakt med Närkes Ornitologiska Förening för att få råd och vägledning om vilka fågelholkar som passar bäst på de olika kyrkogårdarna som finns runt om i Örebro.

– Vi har haft fågelholkar sedan tidigare, men en del hade förfallit och andra var i dåligt skick, berättar Peter Andreasson som är landskapsingenjör på Svenska kyrkan i Örebro.

NOFs ordförande Lars Johansson besökte tolv olika kyrkogårdar runt om i Örebro och tittade på vilka holkar som skulle passa bäst i de olika miljöerna.

Tillsammans med Svenska kyrkan kom man överens om åtta olika modeller av holkar för att passa olika fåglar, allt från små mesholkar till stora holkar för kattuggla.

– För oss var det viktigt att vi satte upp rätt slags holkar, så att de gör bäst nytta eftersom det är brist på bostäder för fåglarna, förklarar Peter Andreasson.

– Förutom att vi gör en insats för miljön och den biologiska mångfalden, är det också många av våra besökare som tycker det är trevligt med fågelliv på våra kyrkogårdar.

Under vintern har 133 holkar tillverkats och nu har de alltså satts upp på tolv olika kyrkogårdar runt om i Örebro.

Bild från Svenska kyrkans i Örebro webbplats.

Datum	Ad	Subad	Ras/underart	Fiskmås	Skrattmås	Gråtrut	Havstrut
1995-04-23	2		"Östersjö"	4	28	0	0
1995-06-14	1		"Östersjö"	179	225	0	0
1996-06-02	1		"Östersjö"	6	0	8	0
1998-05-08	1		?	30	10	0	0
1998-07-28		1	?	10	46	2	0
1999-10-09		1	?	60	50	2	0
2000-05-12	1		?	60	35	3	1
2002-04-29			?	20	1	20	6
2002-04-30		1	?	10	0	20	0
2009-05-09	1	1	"Nordsjö"	63	4	2	0
2014-05-17	1		"Nordsjö"	81	0	7	0
2015-05-09	1	5	"Nordsjö"	30	4	4	0
2015-05-20	1	1	"Nordsjö"	10	0	4	0
2017-05-07	2		"Nordsjö"	8	2	0	0

Den unge Linné ...

Underskatta inte de v – ibland är de till stor

FAKTA: Det finns inte mycket skrivet på svenska om vetenskapliga fågelnamn. Huvudkällan till denna artikel är det lilla häftet *Svenska fåglars vetenskapliga namn* av Lars Ekblom, utgiven 1991 i Katrineholm. Den innehåller också information om olika antika författare och om auktorer. Vissa uppgifter finns också i Lennart Nilssons *Orre, trast och trana*. De vetenskapliga familjerna och släkt-

För något år sedan skrev jag i *Fåglar i Närke* om hur våra fåglar har fått sina namn. Men det var egentligen bara halva sanningen. För alla svenska fåglar har två namn, dels sitt inhem-ska (triviala), och dels ett vetenskapligt. Motsvarande gäller för alla länder, vilket kan vara praktiskt för resenären.

TEXT: ULF JORNER

NÄR JAG jobbade några veckor på Kap Verde fick jag till exempel se en fin häger. När jag le-tade i landets enda fågelbok *Aves de Cabo Ver-de* – ett litet häfte som inte fanns i bokhandeln, utan krävde kontakter på inrikesdepartementet för att få tag på – hittade jag mycket riktigt hägern, men av att den hette garça-dos-re-cifes blev jag inte mycket klokare. Men när jag kom hem kunde jag få bekräftat att *Egret-ta gularis* verkligen var revhäger.

Detta har jag att tacka Carl von Linné för. Det var visserligen inte han som uppfann det binominala sättet att beteckna allt levande, men det var han som konsekvent och syste-matiskt utvecklade det. Han introducerade det i sin *Systema Naturæ* 1735. Detta verk kom ut i flera, allt mer innehållsrika, upplagor och den tionde upplagan från 1758 utgör ”år noll” för vetenskapliga namn på djur, inklusive för-stås fåglar. Vilket naturligtvis gav Linné ett stort försprång som namngivare.

ENLIGT LINNÉS system, som förstås har utvecklats med åren men ändå behållit sina grundprinciper, har varje djur och växt ett släktnamn och ett artepitet. (Linné gjorde en motsvarande indelning för mineraler, men den blev snabbt förpassat till historiens skräp-hög.) Sveriges nationalfågel, koltrasten, heter till exempel *Turdus merula*, ett namn som Lin-né gav den just 1758. Den som först beskrivit en art (från och med 1758) får äran att ge den dess vetenskapliga namn och benämns auktor. Ibland anges auktorsnamnet inom parentes efter artepitet, alltså *Turdus merula* (Linné). Inom botaniken nöjer man sig med en förkort-ning av namnet, till exempel *Primula veris* (L).

Det vetenskapliga namnet kallas ofta litet slarvigt för det latinska namnet, eftersom det endera kommer direkt från latinet eller är la-tiniserat. Latin var ju på Linnés tid det veten-

skapliga språket, som förstods av alla veten-skapsmän. Samtliga Linnés vetenskapliga verk är skrivna på latin, bara de som har bred-are publik, som till exempel hans rapporter från de olika resor som han utförde på riks-dagens uppdrag, är på svenska.

Turdus betyder helt enkelt trast, något som Linné kunde hämta från romerska författare som till exempel Plinius den äldre. *Meru-la* betyder koltrast, ett slags upprepning som inte är helt ovanlig när det gäller vetenskap-liga namn.

Systemet med auktorer gör det lätt att veta när en fågel fick sitt vetenskapliga namn. Vi vet till exempel att koltrasten första gången nämns i skrift av just Linné år 1731, men vi vet också att namnet säkert är mycket äldre. Men *Turdus merula* fick alltså sitt namn med

blå, ytterligare ett bevis på att fantasin inte rik-tigt har fått fritt spelrum vid den vetenskapliga namngivningen.

De vetenskapliga namn som de flesta kan är i regel av typen *Grus grus* och *Pica pica*, alltså trana respektive skata. Återigen är det Linné som har givit namnen; *Grus* är ett latinskt ord för trana som använts bland annat av Cicero och *Pica* användes på motsvarande sätt av till exempel Ovidius för skata. Att de fick sam-ma släktnamn och artepitet berodde troligen på att Linné ansåg dem vara urtyper för sitt släkte. Men det var inget problem att foga till fler släktingar, jungfrutranan fick till exempel namnet *Grus virgo*, också av Linné.

Släktnamnet är vanligen relativt allmänt, som *Turdus* för alla trastar, *Grus* för alla tranor etcetera. Artepiteten är däremot mer speci-

BLÅHAKEN, ”den svenska näktergalen” enligt Linné.

FOTO: TORBJÖRN ARNOLDSON

säkerhet 1758, liksom till exempel *Turdus pi-laris*, björktrast.

MEN TYVÄRR är det inte så enkelt. Många fågelarter har med åren fått nya vetenskap-liga namn, nästan alltid till följd av att man fått bättre kunskap om släktskapen mellan olika arter. För att ta ett exempel: Linné kal-lade talgoxen för *Parus major* och blåmesen för *Parus caeruleus*. *Parus* betyder ungefär liten och *major* stor, talgoxen är alltså den största av de små mesarna. *Caeruleus* betyder himmelsblå, ett utmärkt artepitet. Men så har man upptäckt att släktskapen inte är så nära, varför blåmesen numera heter *Cyanistes caeruleus*. Släktnamnet *Cyanistes* betyder mörk-

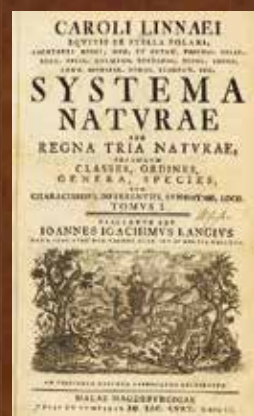
fika, gärna med något som skiljer arten från sina nära släktingar. Ibland kan det vara något i utseendet, som till exempel *Buteo lagopus*, fjällvråk. *Buteo*, släktet, kommer av ett latin-skt ord för en rovfågel, medan artepitetet be-tyder harfotad, uppenbarligen med avseende på de fjäderklädda tarserna. Riporna har för övrigt *Lagopus* som släktnamn.

Den vackra skärfläckan har ett släktnamn som tar fasta på dess ovanliga utseende. Den heter *Recurvirostra avosetta*, där släktnamnet betyder bakåtböjd näbb. Artepitetet är också intressant. Det bygger på ett namn på fågeln av den italienska naturforskaren Aldrovand-di redan på 1600-talet, troligen baserat på ett lokalt italienskt namn. Linné, som var mycket

Vetenskapliga namnen hjälp för oss skådare

ena kan man få en bra uppfattning av i standardverk som Svensson, Mullarney och Zetterström Fågelguiden. Och så finns faktiskt en hel del information på nätet, om än utan kvalitetsgaranti, till exempel på Wikipedia. Internationellt, på nutidens motsvarighet till latin, finns till exempel Jobling Helm Dictionary of Scientific Bird Names.

... och hans
livsverk

imponerad av Aldrovandi och kallade honom naturalhistoriens fader, använde namnet då han gav skärfläcken sitt vetenskapliga namn. Typiskt för Linné är att han inte gav den ett entydigt svenskt namn; han anger både det öländska skärfläcka och det gotländska alfrit.

FÄRGER FÖREKOMMER naturligtvis ofta i de vetenskapliga namnen, liksom i våra svenska. Rödhaken uppfyller verkligen detta kriterium. Den heter *Erithacus rubecula*, där det första ordet kommer av röd på grekiska, det andra av samma ord på latin. Går vi vidare bland småfågeln så kallades gulspårven *Emberiza citrinella* av Linné. *Emberiza* är något oklart till sin härledning, möjligen är det en latinisering av ett gammalt tyskt ord. Linné gav endast i något undantagsfall kommentarer till sin namnsättning. Men däremot är det säkert att *citrinella* betyder ungefär den lilla gula. Naturligtvis av samma rot som citron.

Lika litet som våra svenska namn är helt logiska, så är de vetenskapliga det. Rödstarten heter på latin *Phoenicurus phoenicurus*, återigen namngiven av Linné år 1758. När den tyska naturforskaren Gmelin år 1774 namngav den svarta röststarten skulle man kanske kunna vänta sig något i stil med *Phoenicurus nigra*, med ett artepitet som bärs av till exempel svart stork. Men istället valde han *ochruros*, av samma stam som ockra, det vill säga blekgul, vilket ju kan förefalla underligt. Men det är som sagt auktor som bestämmer!

För att avsluta avdelningen med fågelfärger så har blåhaken ett namn med ganska intressant förhistoria. Rudbeck den yngre, Linnés lärare vad gällde fåglar, kallade den sedan han 1695 hade upptäckt den i Lappland för *Avis Carolina*, alltså Karls fågel efter den dåvarande svenska kungen Karl XI. Linné var inte lika rojalistisk utan ändrade till *Luscinia svecica*. Och det var först Linné som fick bestämma. *Luscinia luscinia* är näktergal, efter ett namn på den som användes redan av Horatius. Blåhaken är alltså den svenska näktergalen, ett ganska passande namn.

DÄRMED ÄR VI INNE på ännu en källa för artepitet, nämligen geografin. Ett roligt exempel är lappugglan, Den heter visserligen sedan länge *Strix nebulosa*, men Linnélärjungen Sparrman kallade den för *Strix lapponica*, vil-

ket nu ingår i namnet på den ras som finns i Sverige, alltså *Strix nebulosa lapponica* (för att beteckna raser lägger man helt enkelt till rasen efter artepitet). *Strix* är latin för uggle, *nebulosa* betyder ungefär dimmig och *lapponica* avser förstås Lappland. Det intressanta är att lappugglan inte fick sitt svenska namn förrän 1824, då av svensk ornitologis nestor, Sven Nilsson.

Geografiska artepitet används naturligt nog för att namnge geografiskt åtskilda arter. Ett exempel är iberisk gransångare. Vår vanliga gransångare heter *Phylloscopus collybita*, där släktnamnet betyder ”den som spanar bland bladen” och artepitetet troligen kommer av det grekiska ordet för penningräknare. Den iberiska gransångaren, som ju är en egen art och inte en ras, heter följaktigt *Phylloscopus ibericus*.

Det går dock inte att generalisera detta till andra arter, som till exempel den iberiska varfågeln. Linné gav den varfågel som finns i Sverige namnet *Lanius excubitor*. *Lanius* betyder slaktare eller bödel, ett sällsynt lämpligt

eller beskrivits. Havssula fick av Linné artepitetet *bassanus* efter Bass rock, ett av dess favorittillhåll. Fasanen är dubbelt geografiskt benämnd. Släktnamnet *Phasianus* anspelar på att den kommer från närheten av floden Phasis vid Svarta havet, artepitetet *colchicus* att den kommer från kungariket Kolchis i samma område. Svartbent strandpipare heter till exempel *Charadrius alexandrinus* för att Linnélärjungen Hasselqvist fann den på sin egyptiska resa. Släktnamnet *Charadrius* är hämtat från Aristoteles, men om det syftar på en pipare är oklart. Oklart måste det också ha varit då italienaren Scopoli gav mindre strandpiparen artepitetet *dubius*, osäker, tvivelaktig. Det anspelar kanske på att auktor själv var osäker på om det verkligen var en egen art.

Vissa artepitet är bildade av egennamn. Mönsnäppa heter till exempel *Calidris temminckii* efter en holländsk zoolog. Och en italiensk zoolog har givit artepitet åt bergsångaren, *Phylloscopus bonelli*. Vanligare är det att egennamnen dyker upp för raser. Den europeiska mindre sångsvanen har till exempel fått

KUSTSNÄPPAN, snillen har spekulerat i om den kanske skulle hetat ”Knuts fågel” på latin.

FOTO: BROWEROS

släktnamn. *Excubitor* betyder ungefär vaktpost och för en gångs skull anger Linné varför: ”Den spanar efter rovfåglar och varnar småfåglar”. Vilket nog är att tilltro varfågeln alltför ädla motiv. Nå, vad är då det vetenskapliga namnet för iberisk varfågel? Inte *Lanius ibericus*, utan *Lanius meridionalis*, alltså ungefär sydlig slaktare.

ETT GEOGRAFISKT begrepp kan också användas för att ange var arten först observerats

rasnamnet *Cygnus columbianus bewickii* av engelsmannen Yarrell för att hedra hans vän, konstnären Thomas Bewick. Yarrill är i sin tur ihågkommen genom att den engelska rasen av sädesärta heter *Motacilla alba yarrillii*. Och apropå ärlor så heter den nordliga gulärnan *Motacilla flava thunbergi* efter ännu en Linnélärjunge, Carl Peter Thunberg. *Motacilla* betyder för övrigt ständigt rörlig, *alba* vit och *flava* gul.

Redan Linné visste ju att tornsvalan **inte** var en svala

VI AVRUNDAR denna kavalkad av källor till vetenskapliga namn med den kanske enklaste av alla, onomatopoetiska namn, alltså ljudhärmande. Det är lätt att hitta sådana namn.

Att berguvens *Bubo bubo* och kornknarrens *Crex crex* är onomatopoetiska behöver man inte vara någon Sherlock Holmes för att lista ut. Kanske är det inte heller så svårt att förstå att *Oriolus oriolus* för sommargylling är ljudhärmande. Eller att *Upupa epops* också är det, faktiskt båda orden, för härfågel.

När det gäller delar av namn blir det strax svårare, även om *Cuculus canorus* för gök inte vållar några problem (*canorus* betyder sjungande). Att *Streptopelia turtur* är turturduva kan man nog också komma fram till, även om släktnamnet kan vålla problem. Det är sammansatt av *pelis*, ett gammalt ord för duva, omnämnt redan av Homeros i Odyssén, och *streptos* som betyder vriden och anspelar på halsfläcken som den och dess släkting turkduvan har.

Det finns dock svårare vetenskapliga namn med ljudhärmande bakgrund. *Anser*, gås, hör definitivt dit. Att det är onomatopoetiskt visste redan de gamla romarna, till exempel Cicero. Ursprungligen lär det ha låtit ungefär som achanser, och vara roten till dess namn på i stort sett alla indoeuropeiska språk, även vårt gås.

Men även om detta är svårt, så är det möjligt att med språkvetarnas hjälp komma rätt. För vissa fåglar är det dock näst intill omöjligt. Ett bra och roligt exempel är kustsnäppan, *Calidris canutus*. Släktnamnet, som det ju delar med andra snäppor, är bildat av ett namn

som redan Aristoteles använde, möjligen om sandlöparen. Men värre är det med *canutus*. En hypotes är att det är ljudhärmande, vilket mot bakgrund av att till exempel Rosenberg

har det vetenskapliga namnet *Passer domesticus*, där *Passer* är namnet på en liten fågel hos bland annat Plinius, och artepitetet betyder ungefär huslig, inhemsk. Den hör till familjen sparvfinkar, *Passeridae* och ordningen tättingar, *Passeriformes*. Som i sin tur är en del av klassen fåglar, *Aves*. Ordning och reda.

ORDNING OCH REDA är det också på slakten och familjer i det vetenskapliga systemet, skam vore det väl annars. Detta märker man genast om man jämför med våra vanliga svenska namn. Tag till exempel änderna, vi lägger till ändelsen -and till det mesta som simmar. Men de vetenskapliga namnen skiljer inte bara ut simänderna, *Anatini*, utan delar också in våra dykänder, som ju är ganska olika varandra, i ett flertal familjer. Och självfallet återfinns gravanden inte i de familjerna.

Bristen på systematik är än tydligare då det gäller de mindre fåglarna. Det bästa exemplet är kanske mesarna. Att talgoxe och blåmes båda kallas mesar trots att de hör till olika slakten är inte störande, men varken pungmesen eller stjärtmesen är närmare släkt med dem, och skäggmesen är närmare släkt med lärkorna än med de "vanliga" mesarna.

Sammantaget kan man alltså konstatera att de vetenskapliga namnen ofta ger en mer exakt information om vilka fåglar som är nära släkt, vilket man till och med kan ha användning av i fält. Hur många fågelskådare skiljer inte mer eller mindre intuitivt på *Tringa*- och *Calidris*-vadare? Och redan Linné visste ju att tornsvalan inte var någon svala och gav den namnet *Apus apus*, ungefär fotlös.

Ofta är också de vetenskapliga namnen mer beskrivande än de svenska, som göktytans artepitet *torquilla*, den lilla huvudvridaren. Eller rent dråpliga. Vad sägs om större korsnåbens artepitet, *pytyopsittacus*, tallpapegoja? Eller pärlugglans dito *funereus*, av substantivet begravning (den ansågs förebåda död)?

Oavsett om de är beskrivande, historiska eller rent av felaktiga är de vetenskapliga namnen en kulturskatt. De vittnar om tidigare generationer av naturvetare och deras mödor, insikter och avsikter. Och de är väl värda att studera i denna vår alltmer historielösa tid.

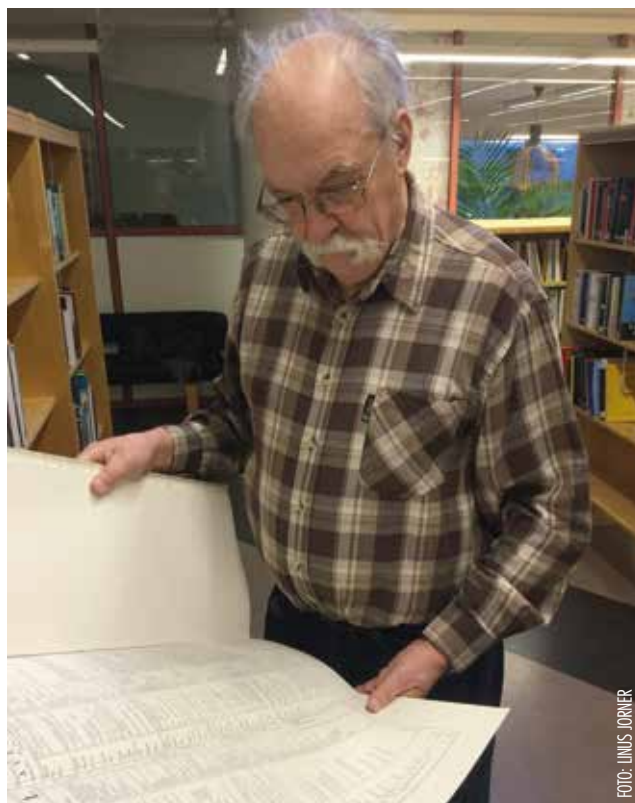

FOTO: LINUS JORNER

ULF Jorner har tittat närmare på var fåglarna får sina namn ifrån. Dels finns ett svenskt namn, dels ett vetenskapligt. Det kan vara bra att känna till ibland.

transkriberas dess läte som uått-uått eller kovétt inte verkar helt klockrent. En annan möjlighet är att Linné, som är auktor, latiniserat ett lokalt namn, till exempel tyska Knutt. Vilket leder oss till ett långsökt men intressant spår: namnet Knut heter nämligen på latin Canutus. Och detta har lett till spekulationer att namnet på något vis skulle ha att göra med den dansk-engelske konungen Knut den store. Endera eftersom den liksom Knut for från Danmark till England, eller för att den var en uppskattad rätt vid hans hov. Långsökt? Javisst, men en engelsk naturforskare använde på 1600-talet namnet *Canuti Avis*, Knuts fågel.

Nog om mer eller mindre välunderbyggda härledning av de vetenskapliga namnen. Dags att komma med några mer allmänna reflexioner om dem. Men först kan det vara på sin plats att notera att precis som det finns beteckningar för raser under artnamnet, så finns det nivåer över arten. En fågel som gråsparven

SKÄRFLÄCKAN, på latin namnad efter sin karaktäristiska bakåtböjda näbb.

Inför Fågeltornskampen 2020

FOTO: KENT HÄLTUNEN

FÅGELTORNSKAMPEN går ut på att stå i ett torn under åtta timmar och försöka hitta så många arter som möjligt. I år avgörs Fågeltornskampen lördagen den 9 maj.

Åtta timmars **fight** som sprider kunskap och glädje

FÅGELTORNSKAMPEN kan sägas ha två syften. Dels en – mer eller mindre prestigefylld – arttävling mellan olika torn och mellan Sverige och Finland, dels förhoppningen att kunna sprida glädje och kunskap om fåglar och fågel-skådning.

TEXT: JONAS ENGZELL

Här följer en sammanfattning av denna aktivitet i Björka lertags naturreservat i Kumla. Under alla år som Fågeltornskampen pågått i Sverige har vårt lag, Lergökarna, stått i det norra tornet, i Vissbergadelen av reservatet.

Tävlingsdagarna har varit spridda mellan 3 maj och 9 maj. Reservatet ligger i en svacka i ett öppet jordbrukslandskap; kylan och blåsten är ofta påtaglig i början på maj. Tävlingen har dessutom flera gånger förlagts till dagar med extra dåliga väderförhållanden. Under några tävlingsdagar har det varit så pass hård sydvästlig vind att man kunnat stå i tornet och se både lövsångare och sävsparvar som sjunger 50 meter bort, utan att man kunnat höra dem! Blåsten har utan tvekan hämmat både fågelresultatet och antalet besökare till tornet under flera av åren.

Det är därför roligt att det trots dåligt väder ändå är så pass många besökare som letat sig ut till tornet en stund. Det har varit allt från redan inbitna skådare till barnfamiljer på promenad.

Om man står länge på en lokal och sparnar brukar man se en del roligt i naturen.

Dessa nio års fågeltornskamp kan nästan sägas motsvara två arbetsveckor ifrån tornet.

Här är några udda observationer under åren:

2011 sågs 283 **ljungpipare** och cirka

150 **grönbenor** nedanför tornet.

2012 visade en **fjällvråk** upp sig.

2013 sågs en **råka**.

2014 sågs en tidig **lärkfalk**, en **råka** och en **pilgrimsfalk**.

2015 sågs två **silltrutar** (rasen intermedius), en **gråsparv** (en numera ovanlig art i området) och en **pilgrimsfalk**.

2016 sågs två **jordugglor**.

2017 observerades **strandkata**.

2018 noterades både **skäggmes** och **gräshoppsångare**, förutom fem olika rovfågelsarter.

2019 sågs en **stenfalk** och två **småspovar**.

Under de nio åren har vi i Björka lertag sett mellan 40 och 50 arter. Förra året infördes ett handikappsystem i tävlingen mellan tornen i Närke. Det gjorde onekligen att tävlingen fick lite mer nerv igen, vi i vårt torn hamnade inte längre bland jumboplatserna i resultatlistan. Ett utmärkt initiativ av tävlingsledningen i Närke som jag hoppas sprider sig till andra landskap.

Sedan går det inte komma ifrån det faktum att det även finns en social sida av aktiviteten. Även om det stundtals varit ont om fåglar runt tornet har vi haft det trevligt! Tack alla som ställt upp som lagansvariga och tack alla besökare! Vem vet, vi kanske ses till kampens tioårsjubileum?

Hjälp en kompis hitta en bostad!

■ **Närkes Ornitologiska Förening, NOF**, har alltid ett välfyllt lager av fågelholkar, gjorda av vår holktilverkare i Vretstorp.

Vi har vår lokal fylld av småfågel-, uggle- och starholkar. Småfågelholkar na passar bland annat blåmes, talgoxe, nötväcka, entita och svartvit flugsnappare. Uggleholkarna passar även knipa och storskrake.

Dessa holktyper finns:

Småfågelholk - 75 kr

Grå flugsnapparholk - 75 kr

Starholk - 75 kr

Uggleholk - 400 kr

NOF kan även åta sig att sätta upp holkar åt till exempel större företag och kommuner, mot ersättning. Säg gärna till släktingar, grannar och arbetskamrater att det nu är dags att placera ut nya bostäder åt våra vänner fåglarna.

Vi har även snygga NOF-kepsar, kåsor och dekaler till försäljning.

Hör av dig till vår försäljningsansvarige: Bengt Andersson 070 693 33 65.

NORRA VÄTTERNS KONSTRUNDA nr 7

SE PÅ FÅGLAR "Synundersökning"

1-3 Maj 2020
Öppet 10-17

Vägvisning från Lerbäckens kyrka och Rönnesshytta
Välkomna! Stefan Gustafsson

Svarthakedoppingen minskar i Rävångan

ANTALET HÄCKANDE par av svarthakedopping och sothöna har minskat avsevärt i Rävångan. Det visar förra årets inventering i området. Kanske beror det på att skrattnåsarernas antal också minskat och därigenom inte erbjudit samma skydd för doppingar och sothöns.

TEXT OCH FOTO: THORD ERIKSSON

Inventering av Rävångsmaden har under 2019 skett vid sex tillfällen med ungefär 14 dagars mellanrum.

Den första gjordes den 26 mars, tillsammans med Leif Sandgren för att inventeringen skulle kunna göras på liknande sätt som tidigare år. Leif har inventerat området sedan den skapades 1995 och fram till nu.

Dessutom har jag besökt Rävångsmaden mellan inventeringstillfällena. Rapporter från Artportalen har också tagits med i inventeringen, särskilt de med häckningskriterier.

En komplettering genomfördes den 2 juli, bland annat för att få med antalet gåsungar.

Området är relativt lätt att undersöka under våren, men blir allt svårare att överblicka i takt med att växtligheten ökar.

Strandpromenaden och området innanför har ingått i inventeringen, det vill säga ungefär samma yta som begränsas av stängsel för betesdjuren.

Från Artportalen har information inhämtats från Rävångsmaden, Strandpromenaden, Stentornet, Lakdammarna och Pers hög.

Noterbart är att många arter har häckat, trots att mycket folk rör sig i närheten av Rävångsmaden.

Betesdjur stör inte

Betesdjur och fåglar verkar kunna trivas tillsammans och inga märkbara störningar på fågellivet verkar uppstå på grund av betesdjur. Men ett par tranor med två ungar har födosökt i området under 2019, och de har säkert tagit många skrattnåsarungar. Inga skrattnåsarungar har nämligen noterats på den västra sidan av Rävångsmaden. De få skrattnåsarungar som klarat den första tiden, har fötts upp på de stenar och balar som finns i den östra delen (lagunen), totalt handlar det om nio skrattnåsarungar.

Även två gråhäger födosökte i den västra delen i samband med en inventering.

Dessutom har brun kärrhö, kråkfåglar och trutar uppehållit sig i området; det är förmod-

ligen en anledning till den lilla mängd av skrattnåsarungar detta år.

Här är en lista på de arter som har häckat på Rävångsmaden under 2019 – förutom de som finns i tabellen – trastsångare (ringmärkt), törnsångare, sävsparv, stare, sädesärta och talgoxe.

Följande arter har – förutom arterna i tabellen – uppehållit sig i området vid ett flertal tillfällen och har sannolikt också häckat eller gjort häckningsförsök i området: gulärta, koltrast, ringduva, rosenfink, rödhake, näktergal, lövsångare, härmsångare, trädgårdssångare, sävsångare, rörsångare, svarthätta, ärtsångare och gransångare.

Arter som inte (?) häckat

Av de arter som sannolikt inte häckat på Rävångsmaden men som uppehållit sig vid eller nära maden kan nämnas rördrom, brun kärrhö, gök, gråtrut, kaja och kråka.

De arter som endast passerat förbi Rävångsmaden vid enstaka tillfällen har inte redovisats här. Noterbart är dock att hela 97 olika arter är rapporterade på Artportalen under tiden 1 januari till 8 juli 2019 från Rävångsmaden.

I denna siffra ingår dock en brun glada som passerade nära Rävångsmaden, en rör-

Inventeringar ger en hel del kunskaper, ibland får man även lite udda insikter.

En fisktärna ringmärkt i Holland den 1 september 2011 men också avläst i Rävångan under 2018.

drom som tutade från Venamaden, liksom den busksångare som sjöng flitigt något norr om Lakdammarna under början och mitten av juni månad.

Den trastsångare som ringmärktes vid Stentornet är sannolikt samma fågel som senare häckade med gott resultat vid Lakdammarna.

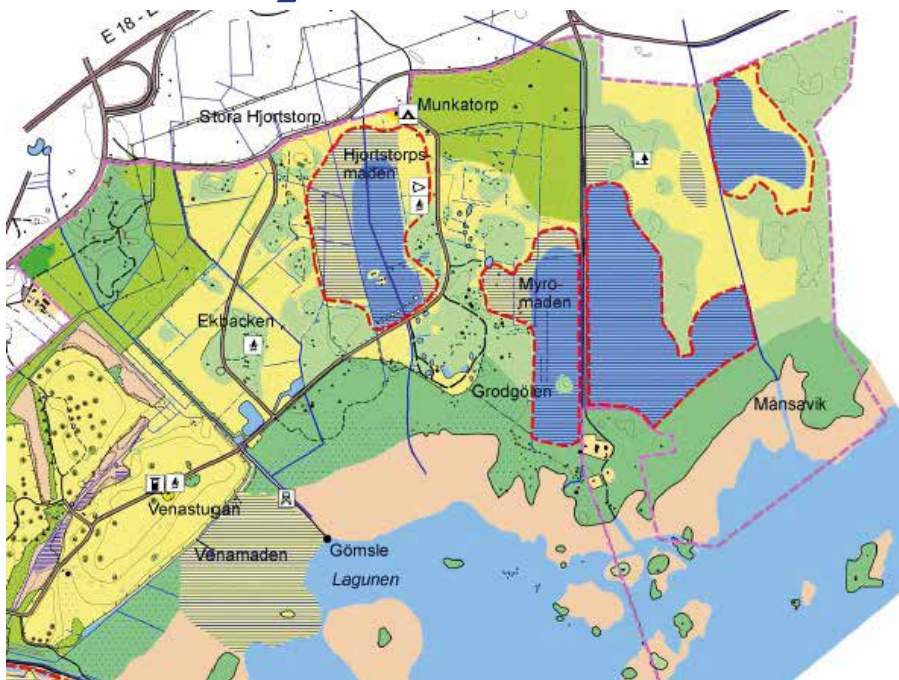
Resultat, antal par, våtmarksarter

Noterbart är också att fisktärna och skrattnåsar har valt att häcka på samma botal i lagunen. Kanske för att hjälpas åt med vakthållning och försvar av sina bon.

Antalet häckande par av svarthakedopping och sothöns har minskat avsevärt. Kanske för att skrattnåsarernas antal också minskat och därför inte erbjudit samma skydd. Svarthakedopping verkar dock ha ökat på några närliggande lokaler, som Boglundsängen och Oset. Dessutom har svarthakedoppingar observerats i andra dammar i närheten, som vid Ringstorpsdammarna och dammarna vid Pers hög. Det verkar som om svarthakedoppingarna valt andra lokaler som erbjudit bättre skydd.

ANTAL PAR AV VÅTMARKSARTER, ÅRSVIS 1995-1998 och 2014-2019											
	1995	1996	1997	1998	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Skäggdopping	2	4	1	3	2	4	1	3	2	2	
Gråhakedopping	0	0	0	0	3	3	3	3	3	2	
Svarthakedopping	0	0	0	0	6	6	5	8	4	1	
Småddopping	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Knölsvan	0	0	0	1	3	3	4	2	5	2	
Sångsvan	0	0	0	0	1	1	2	0	1	0	
Vitkindad gås	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
Grågås	0	4	2	4	50	20	13	54	20	34	
Kanadagås	2	4	3	5	13	4	7	10	6	7	
Hybrid, grå/kanada	0	0	0	0	1	2	0	1	1	1	
Snatrand	0	1	1	1	2	1	3	1	0	3	
Gräsand	3	3	2	4	10	8	10	7	5	3	
Kricka	2	4	1	3	2	1	2	2	1	3	
Ärta	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	
Skedand	1	2	2	3	2	1	2	1	1	2	
Knipa	0	0	0	0	2	2	3	1	1	1	
Vattenrall	0	0	0	0	1	2	1	1	1	1	
Smöfl. sumphöna	0	0	1	0	3	0	0	1	0	1	
Rörhöna	0	0	0	0	6	1	3	1	2	1	
Sothöna	4	7	4	5	27	18	13	22	9	6	
Trana	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	
Strandskata	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	
Mindre strandp.	2	7	4	5	2	1	1	0	1	0	
Tofsvipa	10	25	15	32	10	8	8	4	6	6	
Enkelbeckasin	7	13	6	5	5	3	4	3	4	3	
Rödbena	3	4	3	6	6	5	3	7	2	3	
Grönben	1	3	0	2	0	0	0	0	0	0	
Skrattnåsar	140	150	81	400	280	400	800	400	450	99	
Fiskmåsar	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	
Gråtrut	4	5	10	10	1	0	0	0	4	0	
Fisktärna	10	0	0	0	4	0	4	3	6	2	
Antal par	193	242	138	491	443	490	895	535	527	184	
Antal arter	16	19	17	18	24	21	22	21	24	22	

Spännande utveckling i den nya våtmarken

Per ekoskådade bäst i Närke -19

■ Per Wedholm gjorde ännu ett bra år som ekoskådare och tog hem titeln för 2019.

Per fick ihop 212 fågelarter under året. Tvåa blev Staffan Gustavsson som åter kom över 200 ekokryss. Trean Kjell Ståhlberg kryssade många på hemmalokalen vid Vätterns norra spets, och samlade 168 ekokryss.

Under året deltog 13 skådare i ekoskådningstävlingen i Närke som avgjordes för sjunde året i rad. Den går ut på att kryssa miljövänligt: gå, cykla eller åka kollektivt, eller kombinera dessa färd sätt.

Segraren i ekoskådningen har alltid kommit över 200 kryss. År 2017 var rekordåret, då Per Wedholm lyckades cykla ihop 220 arter.

Nu kör vi igång en ny ekoskådnings-tävling för 2020. Gå in i formuläret på hemsidan och bokför dina ekokryss.

DET ÄR NU fjärde året som vi har denna fina våtmark. Att inventera här är spännande och ger möjligheter att följa hur området utvecklas med avseende på fågelfaunan. Och utvecklas gör den.

ligen tillräckligt bete i de något högre belägna delarna i norra delen av området.

Noterade våtmarksarter 2016-2019

Antalet häckande grågäss mer än halverades mellan 2017 och 2018, men under 2019 har

antalet ökat igen. Vi får se på vilken nivå det stabiliserar sig. För kanadagås ser utvecklingen ut på liknande sätt. På vilken nivå kommer det att stanna? Skratmås kommer nog i fortsättningen att röra sig på nivån 60–80 par.

TEXT: LEIF SANDGREN

Under 2019 inventerade jag våtmarksarter på Myrö våtmark varannan vecka vid sju tillfällen; första gången var den 19 mars.

Jag noterade revir, antalet häckande par och varnande fåglar, men jag har även kollat av det som rapporterats på Artportalen (AP). Just på AP finns många värdefulla noteringar inlagda, observationer som undgått mig men som tillför ännu mer kunskap om området. Tack till alla rapportörer.

Myrö våtmark är inte jättelätt att överblicka, men det finns några bra utsiktsplatser: rastplatsen/fikastället i nordöstra hörnet, bänkar på två platser längs södra cykelvägen samt grusvägen till och från Sjöheden.

En nackdel på sommaren är att vegetationen blir rätt kraftig, framför allt i södra delen. Området var från början betesmark för kreaturen på Myrö. De låglänta delarna i södra delen översvämmas numera med vatten från sjön och när det blir alltför blött där undviker kreaturen den delen, det finns näm-

ANTAL PAR, VÅTMARKSARTER, 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Svarthakedopping	2	3	5	2
Knölsvan	0	0	3	3
Sångsvan	0	0	1	0
Grågås	4	35	14	23
Kanadagås	1	12	3	6
Gräsand	5	8	4	8
Snatterand	0	1	2	2
Skedand	0	4	2	3
Bläsand	0	0	4	3
Knipa	3	1	1	2
Kricka	0	1	0	7
Årta	0	0	0	2
Sothöna	1	8	8	13
Trana	1	1	1	1
Tofsvipa	3	12	7	7
Mindre strandpipare	1	1	2	2
Enkelbeckasin	2	5	3	3
Rödbena	5	4	5	3
Grönbenä	0	4	3	2
Skrattmås	11	67	75	50
Antal par	39	167	141	142
Antal arter	12	16	18	19
Antal par exkl skratmås	28	100	61	92

Ett axplock från Artportalen

Sångsvan rastar regelbundet på våren, högsta siffra är 860, rapporterad den 16 mars. Kornknarr kunde höras från parkeringen i nordvästra hörnet 7–9 juni. Rödspov rastade den 23 april liksom en hel del vidare på flyttning till nordliga häckningsplatser.

Vadare under hösten? Jodå, tofsvipor, 160 ex. den 27 september. Myr-, glutt-, svart-, kärr- och spovsnäppor noterades under augusti – oktober. På AP finns för höstmånaderna även inrapporterat sträckande ormvråkar och bivråkar vid flera tillfällen samt en fjällvråk den 1 oktober. Dessutom sträckande tornfalk, dubbeltrast, mindre korsnäbb, stjärtmesar (11 ex. den 1 oktober) samt flera hörda gröngölingar och spillkråkor.

Ragnarsson
FASTIGHETER AB
stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

Fortsatt **stabil ekonomi** i NOF

■ **Föreningens bokslut för 2019, som redovisades på NOFs årsmöte i februari, visade ett överskott på lite drygt 15 000 kronor.**

Den stora intäkten är medlemsavgifterna, under förra året var de drygt 128 000 kronor. Skådarresorna, fyra under året, är en annan stor post, men de finansieras av deltagarna. Även under 2019 fick NOF ett bidrag på 15 000 kronor för att inventera Sottern. Under förra året fick NOF ett bidrag på 41 500 kronor från Örebro-kompaniet för sina insatser för att främja naturturism. Det var ett bidrag för att kunna ge bättre naturupplevelser för de som besöker Tysslingen under svanrasten. Andra inkomstkällor är bidrag från Studiefrämjandet på cirka 16 000 kronor.

De stora utgifterna i NOF är tryckning- och distribution av tidskriften Fåglar i Närke, förra året var kostnaden 95 000 kronor. Föreningens inomhusmöten kostade 16 000 kronor, och NOF betalar cirka 12 000 kronor för att företaget Membit sköter en stor del av vår medlemsadministration.

Vid årsmötet antogs en budget för 2020 som visar på ett litet överskott.

Vem ansvarar för **vad** i styrelsen?

■ **Styrelsen för Närkes Ornitologiska Förening har fördelat arbetsuppgifterna mellan sig och så här det ut:**

Lars Johansson, ordförande och exkursioner
Ronnie Lindqvist, vice ordförande och Närkes Fågelvärld
Maria Wanhe, kassör
Gunnar Bergeå, resor
Bengt Andersson, fågelskydd, försäljning
Anastasia Oliver, inomhusmöten
Sandra Tengelin, medlemsservice och utbildning
Eva Georgii-Hemming, exkursioner
Catarina Ericsson, sekreterare.

Styrelsen sammanträder en gång i månaden, ofta i Föreningarnas hus på Slottsgatan i Örebro.

Under sommaren sker mötena i fält. Vill du få kontakt med någon i styrelsen, se kontaktuppgifterna på näst sista sidan i denna tidning.

FOTO: KENT HULTUNEN

LÖN FÖR MÖDAN. Leif Haldorson skrev förra året en motion där han ville att ideella insatser inom NOF skulle kunna leda till viss materiell uppskattning. Nu blir det så.

Leifs **motion** gick hem – ideellt jobb åt NOF ger viss ersättning

INFÖR ÅRSMÖTET 2019 skriver Leif Haldorson en motion om att föreningen borde ge någon form av ersättning eller uppskattning till de som utför ideellt arbete inom NOF.

Leif fick gehör för sina synpunkter vid årsmötet i februari 2020, bland annat kan guiderna på NOFs resor åka med utan kostnad och förtroendevalda få uppskattning i form av en middag.

Så har skrev Leif Haldorson i sin motion:

”NOF har en omfattande och ibland resurskrävande verksamhet. Så vitt jag förstår utförs allt styrelse- och annat funktionärsarbete utan någon form av ersättning.

Trots att grunden för en intresseförening är och förblir ideellt arbete, tycker jag ändå att man kan överväga någon form av ersättning för funktionärerna inom föreningen. Det skulle t.ex. kunna vara i form av ett mindre arvode, presentkort, en gemensam middag eller milersättning för dem som bor långt från Örebro vid färd till styrelsemöten eller guidningar.

Traditionellt är de mest arbetstygda posterna i en styrelse ordförande, sekreterare och kassör; i vårt fall måste man även lägga till

redaktören för vår tidning Fåglar i Närke”.

Styrelsen för NOF konstaterade att det är svårt att värdera det stora ideella arbete som många utför inom en förening. Styrelsen lägger ner mycket tid och engagemang, redaktionen för Fåglar i Närke gör det samma och även Regionala rapportkommittén gör ett stort arbete, helt utan ersättning.

Att betala ut ett arvode på mer än 990 kronor innebär också NOF måste betala sociala avgifter – det blir ett administrativt merarbete.

Därför beslutade årsmötet följande:

■ Guide/reseansvarig för NOFs resor åker med utan kostnad, detta fördelas på rese-deltagarna.

■ Ledamöterna i styrelsen kan vid lämpligt tillfälle äta en middag tillsammans alternativt åka på en studiehelg med logi/middag under året.

■ Ledamöterna för Regionala rapportkommittén, RRK, får äta en gemensam lunch/middag vid lämpligt tillfälle.

■ Redaktionen för Fåglar i Närke får äta en gemensam lunch/middag vid lämpligt tillfälle under året.

■ Alla som reser med egen bil för att utföra sina ideella uppdrag (det gäller även de som utför guideuppdrag åt NOF) har rätt att få reseersättning (18,50 kr/mil).

FOTO: ARNE LUNDH

Hälften av deltagarna i NOFs aktiviteter är kvinnor

■ **Närkes Ornitologiska Förening, NOF, har fortsatt sin inslagna väg med ledorden om att föreningen ska vara öppen, välkomnande, inkluderande och transparent. De tre viktiga verksamhetsmålen är fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning.**

Fågelintresset är NOFs bästa gren med en stor mängd exkursioner, utbildningar, möten och resor.

Under verksamhetsåret har NOF erbjudit 51 exkursioner, fyra resor med övernattnig, sju inomhusmöten och fyra utbildningar vid sidan av nybörjarcirkeln. Totalt har dessa aktiviteter samlat 1 881 personer, glädjande nog är över hälften av dessa kvinnor.

NOFs arbete med fågelskydd utvecklas stadigt, och idag är föreningen en självklar part för myndigheter, organisationer och föreningar när fågelskyddsfrågor ska diskuteras och avgöras.

Föreningens arbete med fågelforskning blir allt bättre. Det omfattande arbetet med Närkes Fågelvärld/Atlasinventeringen går in i sin slutfas. Det arbetet ger en djup kunskap om hur fågellivet utvecklats sedan 1970-talet i vårt landskap. NOF och medlemmarna deltar i flera andra viktiga inventeringar, vilket innebär att föreningen fortsätter att vara den viktigaste kunskapsbäraren vad gäller fågellivet i Närke.

NOF har också en viktig uppgift att föra ut den omfattande kunskapen om fåglarna och deras livsmiljöer. Det gör föreningen genom alla aktiviteter och utbildningar med många personliga möten, men också genom sin välgjorda och intressanta tidsskrift Fåglar i Närke, genom hemsidan och genom NOFs livaktiga Facebookgrupp.

Föreningens viktigaste bas är medlemmarna. Totalt hade NOF vid årets slut 567 medlemmar, varav 66 var familjemedlemmar. Föreningens ekonomi är fortsatt stabil; bokslutet visar ett litet överskott.

Catarina Ericson (f.v.) och Eva Georgii-Hemming valdes in i styrelsen för Närkes Ornitologiska Förening på årsmötet i februari.

NOFs goda anda värd att vårda

”Jag bor sedan 2005 i Örebro, men har mina rötter i Skåne. Intresset för djur och natur har funnits sedan barnsben. Det stora fågelintresset väcktes efter ett besök vid Tysslingen, där sångsvanarnas ankomst blev ett fantastiskt skådespel för mig. Sedan har fågelskådandet fortsatt och alltid med kameran som följeslagare.

Som ny medlem i Närkes Ornitologiska Förening kände jag mig direkt mycket välkommen.

När jag deltar vid olika aktiviteter i föreningens regi eller träffar andra fågelskådare ute i naturen, så förstärks det goda intrycket av att alla delar med sig av sina kunskaper och iakttagelser. Denna goda anda vill jag gärna hjälpa till att bevara och bidra till.

Natur och fågelliv utsätts ju tyvärr ständigt för nya hot, så det känns angeläget att NOF även i fortsättningen är en aktiv och stark förening. Här hoppas jag kunna göra en insats nu när jag fick förtroende av årsmötet att bli med i styrelsen.”

– CATARINA E, ny i styrelsen

Från intresse till engagemang

”Jag har alltid trivts bäst utomhus. Strosat på öländska alvaret, ridit i småländska skogar och paddlat kajak på Hjälmarén. Som tonåring var jag med i Fältbiologerna och minns att jag fascinerades av att lära mig om fåglar och natur. Men sedan kom musikutbildning, lärarjobb och senare forskarstudier; det tog tid och engagemang. Fågelintresset vaknade igen när jag flyttade till Äsplunda på norra sidan Hjälmarén, nära Myrö våtmark. Det började med köksskådning – vem är det där ute? Jag lärde mig att den lilla delfinen är en nötväcka och att knorrandet som far förbi över kvällshimlen är en morkulla. Idag har vi 124 tomtröss. År 2015 hörde min man Urban och jag höra talas om en ovanlig fågel vid Ottenby. Vi åkte dit och fick både se och fota biätarna. Då blev vi fast. På sensommaren gick vi i Oset och fick hjälp att arta vidare av vänliga skådare. Bemötandet, kurser och resorna med NOF har betytt oerhört mycket för att fördjupa intresset.

I styrelsearbetet vill jag bidra till att andra kan få gå från nyfikenhet till intresse och engagemang. Närkes fågellokaler är bland landets bästa, men går att utveckla. Fler borde få möta landskapets fåglar – såväl skådare från hela Sverige som dom som rör sig i Oset. Får man syn på fåglarna stärks upplevelsen av naturen. Med det kommer frågor om miljö och fågelskydd. Föreningens arbete bidrar till fågelglädje, men också kunskaper om att det krävs insatser om vi ska kunna fortsätta njuta en mångfald av fågelsång och olika biotoper.”

– EVA G-H, ny i styrelsen

5 enkla steg att hjälpa fågelforskningen framåt

I MÅNGA LÄNDER är det som man kallar medborgarforskning utbrett. I Sverige har vi ännu inte kommit så långt.

Men om du gillar att skåda fåglar och ändå är ute i skog och mark, kan du med enkla medel hjälpa fågelforskningen att komma framåt.

På senare år har det blivit allt vanligare att forskare och "vanliga människor" hjälps åt att undersöka olika frågor. Detta kallas för medborgarforskning (citizen science). Samarbetet leder inte bara till vetenskapliga framsteg, det ger även deltagarna möjlighet att engagera sig i frågor som intresserar dem, och skapar dialog mellan universitet och allmänheten.

Här kommer du som är fågelskådare in. Det spelar ingen roll om du är erfaren eller nybörjare, du kan göra en eller flera små insatser, och därmed hjälpa fågelforskarna. På köpet får du också mer kunskap.

steg 1.

Börja rapportera på Artportalen

Det kan kanske verka lite löjligt att lägga in en blåmes eller kråka, men ta för vana att då och då lägga in lite mer av det du ser när du står vid ett torn eller på en fågelrunda. Räkna gässen, ändarna eller kajorna, vilket är en utmaning i sig. Alla dina (och andras observationer) blir en bred kunskapsbas av när, var och hur många fåglar man ser runt om i landet. Tänk på att din rapport tillsammans med alla andra rapporter blir en enormt stor databas, som är till stor hjälp för många.

steg 2.

Rapportera allt du ser

Va, ska jag rapportera allt jag ser i Oset eller Kvismaren? Det är ju omöjligt! Visst kan det vara svårt. Men gör det ibland, och kanske när du är på lite udda lokaler, där det inte är så många som skådar och där det kanske är lite färre arter och antal. För forskarna är det minst lika viktigt att berätta det du inte ser eller hör. Numera finns appar (Artportalens checklista) för de smarta telefonerna, som gör det relativt enkelt att rapportera i fält. Om du rapporterar allt, skärper du också dina sinnen. Det är roligt att se när arterna tickar in och när man tvingas titta igenom de större flockarna (man kan ju alltid hitta en och annan avvikare). Prova, det kul och en utmaning i skådningen. Och som sagt, för forskarna är det du inte ser lika viktigt som det du ser – rapportera därför allt.

steg 3.

Fågelkalendern

Har du fem minuter över två gånger i veckan under våren? Då kan du göra en insats i det som kallas Fågelkalendern. Här handlar det om att samla in uppgifter om när fåglarna anländer runt om i hela landet. Du gör observationer under fem minuter på en plats du själv bestämmer, och rapporterar in vilka arter du sett och hört – och de du inte sett och hört. Det handlar om att se och höra ett antal prioriterade arter under våren och det är enkelt att rapportera via telefonen. Om du inte kan varje vecka spelar ingen roll, rapportera de tillfällen och veckor du kan. Tillsammans med ett stort nätverk av rapportörer runt om i hela landet blir detta en bra bas för att se när vårfåglarna anländer.

steg 4.

Enkel våtmarksinventering

Har du 1–1,5 timmar över någon gång under perioden 10–25 maj? Då kan du (kanske tillsammans med en kompis) göra en förenklad våtmarksinventering. I Närke finns ett stort antal mindre våtmarker (sjöar, vikar), där du kan göra en inventeringsinsats. Fåglar som ska räknas är lommar, doppingar, hägrar, skarvar, andfåglar, tranor, sumphöns, vadare, måsar, tärnor och rovfåglar. Tättningar ska inte inventeras.

Sammanfattningsvis går det till så här:

- * Inventera en (1) gång per vår under perioden 10–25 maj
- * Välj din egen våtmark
- * Välj punkttrutt, fågeltornsräkning eller inventeringsslinga.

steg 5.

Delta i andra inventeringar

Varje år finns det inventeringar av olika slag som du kan delta i. I år ska backsvalar och mindre hackspett inventeras. Eller varför inte göra en vinterfågelinventering under perioden 19 december–8 januari? Du kan själv välja var du ska ha din rutt omfattande 20 punkter, där du ska stå under exakt fem minuter och registrera alla fåglar du ser. Det tar några timmar, men det är väldigt roligt att komma ut och man blir alltid förvånad över hur mycket fåglar man upptäcker.

Blev du lite nyfiken i alla fall? Men kanske osäker? Hör av dig till Ronnie Lindqvist eller Kent Halttunen som är kontaktpersoner för fågelinventeringarna i Närke. De kan ge dig tips och råd hur du kan gå tillväga.

Unika vinterkryss – och **supertidiga** vårfåglar

Den rekordvarma vintern 2019/2020 med barmark och isfria vatten bidrog till en mängd unika vinterkryss i landskapet. En massiv invasion av både tallbit och grönsiska kom i skuggan av alla nya övervintrande arter och supertidiga vårfåglar. Synen av en bländvit ägretthäger som mitt i januari flög över Välakärren mot en bakgrund av solbelysta gröna fält har etsat sig fast på näthinnan. Det är bara en av alla spännande arter i vinter, som det finns att läsa om i följande rapport från Artportalen.

GÄSS, SVANAR OCH ÄNDER

Kanadagäss, grågäss och **sädgäss** har funnits i landskapet hela vintern, medan **spetsbergsgässen** försvann helt från Närke i slutet av november. Rekordtidigt återkom en spetsbergare till Kvismaren 6 jan. och med 40 ex. vid Lerslätten, Tysslingen 14 jan. startade inflödet. Redan 10 febr. hade antalet ökat till 350 ex. vid Gräve kyrka och några dagar senare till 420 ex. på de snöfria Kilsgårdsåkrarna i Kvismaren. Även enstaka **bläsgäss** anlände mycket tidigt med 2 ex. på Kvismaren 16 jan. och med 1 ex. på Gymningemaden, Tysslingen 17 jan. Den första **vitkindade gåsen** rastade bland de övriga gässen i Kvismaren 19 feb. Vid Svalnäs, Tysslingen hittade Erik Törnvall även två **tundra-sädgäss** (sädgås av rasen *rossicus*) 12 jan. **Knölsvanar** och **sångsvanar** har setts hela perioden i landskapets alla isfria sjöar och vattendrag. Till skillnad från gäss och svanar har övervintrande **simänder** utöver **bläsänder** varit fåtaliga. Under perioden 28 dec. – 8 febr. fanns en **stjärtand** i reningsverksdammar, Kumla. Kanske var det samma hane som dök upp i Nyängen, Kvismaren 15 febr., vem vet? En hona **skedand** höll till i Gammelån, Oset tillsammans med några **gräsänder** 22 jan. – 18 febr. En extremt ovanlig vintergäst i landskapet, som upptäcktes av Michael Johnson. Den 25 feb. rastade även en tidig hane i Ladviken. Periodens enda rapport om **kricka** kommer från Patrik Strömberg om en övervintrande hane i Kvarndammen, Mullhyttan. Luciadagen 13 dec. sågs höstens sista **snatterand** i Hammarån, Kvismaren. En imponerande flock med **vigg** om 500–900 ex. har vintern igenom stannat vid Yxnäset, Segersjö. Yxviken har mestadels varit isfri och i skydd av väder och vind har de kunnat proviantera och vila upp sig i lugn och ro. Bland viggarna har även **bergänder** gömt

ÄGRETHÄGER

Foto: KARL-EVERT EKLUND

sig. Med maximal zoom på tubkikarna kunde tre hanar och två honfärgade hittas både 1 och 8 febr. Ola Strand fick säkert andan i halsen när han räknade viggarna och hittade en hane med grå sida istället för vit. Tankarna gick direkt till ringand. Avståndet var dock så stort att näbbens arttypiska teckningar och huvudets form inte gick att utläsa på ett säkert sätt. Några dagar senare den 15 febr. lyckades Ola tillsammans med Andreas Sandberg med flera se fågeln bättre och bestämma den till en **hybrid av vigg x ringand**. Gott nog med en sådan ovanlig gäst. Två vinterfynd av **brunand** är värda att noteras. En hane i Vibysjön 4 jan. samt 3 hanar vid Yxnäsudden, Segersjö 12 jan. Vinterns enda **svärta** rastade utanför Näsudden, Dimbobaden 12 dec. och från Storhjälmaren har inkommit en rapport från Ulf Eriksson om att en **sjöorre** hittades i ett fiskeredskap SV om Valen 22 jan.

SKRAKAR, LOMMAR, DOPPINGAR, HÄGRAR OCH HÖNSFÅGLAR

Hjälmaren har varit öppen hela vintern och den grunda och fiskrika sjön har lockat många arter att stanna kvar. **Salskrakar** har funnits på många olika lokaler i Hjälmaren med som mest 28 ex. i Yxviken, Segersjö 12 jan. Från övriga sjöar finns bara en rapport om 2 ex. i Vibysjön 20 febr. Flockar med upp till 1 000 st. fiskande **storskrakar** har noterats vid Mellangrundet, Hjälmaren under jan.–febr. På de öppna ytorna på Storhjälmaren sågs en **smålom** 15 febr. Ovanligt – men det slår inte Anders Jacobssons fynd av en **gråhakedopping** vid Näsudden, Dimbo 14 febr., vilket är Närkes första fynd i februari någonsin. Flockar med **skäggdoppingar** har funnits i Hjälmaren hela vintern liksom i norra Vättern. Periodens enda fynd av **smådopping** kommer från Yxnäsudden

SKEDAND

Foto: PER WEDHOLM

med 1 ex. 2 jan. Redan 1 febr. började en **rör-drom** tuta i Segersjöns vassar. Nästa rördrom hördes sedan i Åslasjön, Kvismaren 23 febr. Rördrommen är tålig och det kan mycket väl röra sig om övervintrande individer. Än mer förvånad blev nog Stellan Amzoll när en **ägrerthäger** lyfte ur ett dike i Vålakärren vid Vibysjön 10 jan. Att döma av mängden rapporter på Artportalen har många Närkeskådare passat på att få ett unikt vinterkryss, då hägern har stannat på lokalen hela perioden. Enstaka **storskarvar** har rört sig runt om i Hjälmarén, och i norra Vättern har det funnits ännu fler. Ovanligt många **järpar** med minst 16 fynd och totalt ett 20-tal individer i landskapets skogar har rapporterats denna vinter.

ROVFÅGLAR

Mäktiga **kungsörnar** i olika åldrar har setts på många lokaler över hela Närke. En blå **kärrhök** hane höll till i Kvismareområdet perioden 27 dec. –14 jan. Från minst tolv olika lokaler har inkommit rapporter om övervintrande **tornfalkar**. Snöfria vallar och dikesrenar har säkert underlättat predation. Även ovanligt många **stenfalkar** har jagat omkring i det öppna slättlandskapet. Från Kvismaren finns fynd med 1 ex. 4 dec. –9 jan., 1 ex. Ålsta, Sannahed 2 jan. samt slutligen 1 ex. över Rånnestamaden, Tysslingen 15 febr. **Pilgrimsfalk** har noterats med många fynd i både Tysslingen och Kvismaren framför allt i januari. Besök av enstaka individer finns dessutom registrerade från Hackvad, Vintrosa, Eker samt Segersjö.

RALLAR, VADARFÅGLAR OCH DUVOR

Vattenrall har bara rapporterats från reningsverksdammen i Kumla med 1–2 ex. I samma damm har dessutom två **sothöns** och en **rörhöna** klarat vintern. Sandra Tengelin hittade även en rörhöna i Vattenparken, Fjugesta 9 febr. En familj **tranor** bestående av två för-

äldrar och en junior (2K) har övervintrat på åkrarna vid Kvinnersta, Kvismaren. En ensam trana rapporterades från Kumla 5 jan. och vid Fatburen, Hammar hittade Jonathan Waern 2 ex. 21 febr. Den milda vintern bidrog till att flera **tofsvipor** dröjde sig kvar, 1 ex. Kvismaren 1 dec. och 27 dec. samt 2 ex. vid Ängsholmen söder om Tysslingen 15 dec. Kanske var det Kvismarevipan som sågs dra söderut över Hallsberg 2 jan. Rekordtidigt återkom sedan 2 ex. till Rånnestamaden, Tysslingen 19 jan. och fyra dagar senare stod 1 ex. på Öbyå kern, Kvismaren. Två fynd av **ljungpipare** under vintern är anmärkningsvärt. Alltid lika uppmärksamme Per Wedholm hade 1 ex. över Barkaregatan, Näsby redan 18 jan. och inte nog med det utan 6 febr. passerade ytterligare 1 ex. över Ormesta gård enligt Åke Pettersson. **Skogsduvor** har setts på flera håll under januari och enstaka **ringduvor** har rapporterats från ovanligt många lokaler. Största ansamlingen har funnits vid Trängen, Örebro med upp till 30 ex. En flock med 10 st. **turkduvor** i Västra parken, Kumla 4 jan. är värt en notering.

KUNGSFISKARE, HACKSPETTAR OCH UGGLOR

Som vanligt har **kungsfiskare** visat upp sig fint i Cementrännan, Oset under hela perioden, vid några tillfällen 2 ex. I de öppna vattnen i Kvarntorpsområdet har ytterligare 1–2 ex. varit stationära. Enda rapporten från Sydnärke kommer från Kjell Ståhlberg med 1 ex. vid Verkaviken, Harge både 14 jan. och 1 febr. Garphyttans nationalpark har varit välbesökt även denna vinter. Dels för den vackra naturen, men framför allt för möjligheten att kunna se olika hackspettar. En **gråspett** blev kanonstarten på Artracet 4 jan. för några av de deltagande lagen. En hona, som sedan regelbundet sågs på talgen fram till 26 jan. En annan gråspett ropade vid Berga på Villingsbergs skjutfält 28 febr. och samma dag var en hona på talgen i Flyhagen, Ånnaboda. Jan Kruse och Staffan Mogren hittade två **tretåiga hack-**

HÖKUGGLA

Foto: HASSE MOLIN

spettar i nationalparken 6 jan., men från 26 jan. har bara en hane setts. Tretåig hackspett har även setts med en hona i Markaskogen 26 dec. samt en hane vid Sveafallen 20 jan. En **berguv** hittades i skogen vid Naturens hus 10 dec. och kring årsskiftet inkom dessutom flera rapporter om berguv på olika platser inne i centrala Örebro. Den pågående riksinventeringen av berguv har än så länge resulterat i 5–6 hoande uvar i landskapet. Av övriga stora ugglor finns det hittills i vinter även några få fynd av både **slaguggla** och **lappuggla**. Den invasion av **hökugglor** som påbörjades under senhösten, har resulterat i rekordhöga nio fynd i under vintern. Ugglorna har suttit på hyggen och öppna marker över hela Närke. Berglunda, Sickelsjö, Tjurlången, Västkärr, Lerbäck, Mullhyttan, Eker, Skirasjön samt Bondsätter är lokalerna som har förärats besök. Hökugglorna vid de två sist nämnda lokalerna stannade längst och sitter fortfarande kvar i skrivande stund. Våren 2019 hördes inte en enda pärluggla i våra skogar. Innevarande år har börjat något bättre med fyra ropande **pärlugglor**. Det är dock fortfarande långt under tidigare normala år. Förhoppningsvis kommer de igång bättre under mars månad. Även **sparvuggla** har rapporterats mindre än normalt hittills i år. **Hornugglor** har hittats i vintermörkret med 1 ex. Löten, Kvismaren 12 dec, 1 ex. Joganbo, Pålshoda 14 dec. samt 1 ex. vid Nedre Snåret, Kvismaren 15 dec.

TÄTTINGAR

Nötkräkor har hållit till i Garphyttans nationalpark hela vintern, som mest hela 7 ex. enligt Claes Dyst. Men de finns på många andra lokaler också. Ett urval obsar är 2 ex. Bodaskogen, Boda, 4 ex. Varberget nära sjön Tjurlången 17 jan, 1 ex. Vinnaskogen väster om Askersund 21 jan. samt 1 ex. Hållshyttan, Lekhyttan 30 jan. På en åker vid Blacksta gård, Tysslingen hittades två **råkor** bland andra kråkfåglar redan 16 jan. Fåglarna, som var en adult och en ung (2K), höll sedan till kring sjön resten av vintern. De två råkor som sågs vid Nålberg, Hallsberg 13 febr. och får väl betraktas som vårens första. **Skäggmesar** har haft sitt tillhåll i de vassrika sjöarna Kvismaren, Tysslingen samt Vibysjön. Vårens budbärare **sånglärkan** välkomnade Lennart Eriksson vid Gräve kyrka redan 9 febr. **Svarthätta** besökte ett fågelbord i Västra parken, Kumla 12 jan. och några dagar senare sågs den igen några kvarter bort. Vid Markasjön hördes 1 ex. göra sångdebut redan 21 jan., vilket torde vara rekord för den arten. Många **rödvingetrastar** har stannat kvar och födosökt i bärrika träd och buskar. Från hela 14 lokaler har rödvingar rapporterats. Detsamma gäller **dubbeltrast**,

TREÅRIG HACKSPETT

Foto: LENNARTH SOLLERMAN GUSTAVSSON

som har dröjt sig kvar på många håll. **Tal-trastarna** drar iväg tidigt och vinterfynd är sällsynta; 1 ex. vid Tunäs, Segersjö 1 dec. samt 1 ex. Ekersvägen, Örebro 15 dec. är allt. Årets sista **järnsparv** höll till vid Cementrännan, Oset 1 dec. enligt Tomas Bergkvist. Som vanligt har en **forsärla** försörjt sig i området kring reningsverket, Örebro, i varje fall fram till 7 febr. På traktorvägen som leder ut till Yxnäsudden, Segersjö stöttes en **ängsbiplärka** upp 20 jan. Den fågelart som under vintern har fått mest uppmärksamhet hos ornitologer, fotografer och i sociala medier är utan tvekan **tallbiten**. Flockar med 30–35 ex. har dragit omkring runt om i Örebro och födosökt i rönnar och oxlar. Skådare från hela Närke har besökt Mega, Lidl och Johnson Metall för att nämna några av de mest frekventerade platserna. Första veckan i februari minskade antalen och till slut blev ”min” välbekanta hona på Långbro kyrkogård ensam kvar i Örebro. Den sågs och hördes sista gången av Mårten Gustavsson på kvällen 12 febr. En annan invasionsart är **grönsiskan**, som denna vinter har dragit runt i stora flockar oftast högt upp i trädkronorna. De har även dominerat vid fågelborden. Märkligt nog har **gråsiskor** däremot närmast varit sällsynta. **Steglits**, som också uppträdde invasionsartat i höstas, har under vintern setts i flockar om 100–150 ex. runt om i landskapet. Vinterns största flock med **snösparvar** sågs under Artracet 4 jan., då 80 ex. rastade på åkern norr om Gräve kyrka.

Lyfter pennan och avslutar februari månad med en biltur till Berga i Kilsbergen. Termometern visade på minus 12 grader och jag blev bryskt påmind om den avslutande texten i barnvisan: ”Blåsippa ute i backarna står ... än är det vinter kvar, säger mor”.

Frågan är hur det ser ut när detta läses?

Bra **skrattmåshäckning** i **Oset**

OSET. Inventeringen av häckningssäsongen 2019 visar fortsatt på det stora värdet för fågellivet i de vattenrika markerna vid Oset. Kul med två revir av småfläckig sumphöna och att skrattmåarna fick ett bra häckningsresultat.

TEXT: LARS JOHANSSON

Under 2019 gjorde jag 13 inventeringar 24 april – 4 augusti; de tog i snitt tre timmar per gång. Till detta kommer ett antal fågelskådarturer med hunden, då delar av reservatet besöktes. Sammanlagt gick cirka 80 timmar åt för att få fram underlaget till den här rapporten.

Att observera andkullar kan vara svårt, då de håller till i vegetationen och avståndet till dem kan vara långt. Slumpen styr delvis vad man observerar.

En kontroll på Artportalen blir ett komplement och ger en fingervisning om kvalitén i inventeringen. Men kan rapporterna i Artportalen ersätta det traditionella inventerandet? Det skulle spara mycket tid, men rapporteringen är inte så systematisk på Artportalen. Antalet skrattmåsböns exempelvis inte rapporterat. Inte heller rapporteras någon skattning av häckningsresultaten. Antalet revirhävande vattenrallar skulle kanske kunna anges, men för doppingar, vadare, sothöns och rörhöns är det tveksamt.

Växtligheten kom igång tidigt, vilket bland annat försvårade räkningen av skrattmåsböns. Men jag hann räkna in 610 skrattmåsböns i tre av de fyra ansamlingarna/kolonierna i området. I den fjärde kolonin vid Ladviken, verkade det finnas knappt 200 böns, alltså cirka 800 par skrattmåsar som fick ut minst en unge per bo.

Grågässen fortsätter öka i Oset. Ungarna överlever i högre grad än tidigare, och vintern passerar enklare. Österut, på Hjälmarsbergs åkrar, har gässen utsatts för ett visst jakttryck, men det har sagts mig att flera hundra grågäss skjutits utan att någon lokal minskning noterats.

Gässen rör sig mellan lämpliga mat- och rastplatser runt Örebro, bland annat sker ett utbyte med Kvismaren. Gässen runt Hem- och Mellanfjärden, Boglundsängen och Kvismaren måste nog ses som en helhet.

Periodvis intar Osets alla gäss inte bara frukosten utan även alla andra måltider på spannmålsfälten mellan Oset och Hjälmarsberg. Det kanske kan vara intressant

att utvärdera hur mycket avföringen från drygt 2 000 gäss bidrar till en god skörd.

De inventerade arterna är knutna till våtmarker. Här redovisas de arter som klassas som häckande eller möjligen häckande.

Gråhakedopping – två par gick till häckning. Under någon vecka fanns flera par gråhakar på ängarna, men de flesta flyttade vidare trots lovande observationer av spelande par.

Svarthakedopping – noterades med cirka tio par, men bara enstaka större ungar observerades.

Knölsvan – gick till häckning med två par. Ena paret hade inledningsvis fyra ungar.

Sångsvan – bobygge som snart gömdes i växtligheten. Inga ungar noterades.

Grågås – fortsätter att hålla sin numerär. En räkning i augusti gav ca 2 000 grågäss.

Kanadagås – cirka 300 individer vid räkningen i augusti.

Vitkindad gås – cirka 150 individer i juli. Fortsätter att sprida sig, minst 25 ungfåg-lar.

Hybrid mellan kanada- och grågås fanns i området i sällskap med grågås, men häckning kunde inte konstateras.

Snatrerand – cirka tolv häckande.

Gräsand – cirka 20 kullar.

Årta – en kull med 3–4 ungar.

Skedand – tre som visade kriterier för att häcka.

Vigg – en kull med minst 3 ungar.

Knipa – sex kullar.

Vattenrall – fem revir noterades. Vattenrallarna tycks bli fler och detta är en trend sedan några år tillbaka.

Småfläckig sumphöna – två revirhävande.

Rörhöna – sex revir kunde noteras även 2019.

Sothöna – 30 revir på ett ungefär.

Tofsvipa – tolv revir av vipa noterades. Häckningsresultatet blev magert men bättre än 2018.

Enkelbeckasin – cirka 15 som vanligt.

Rödbena – fyra revir.

Skrattmå – 610 skrattmåsböns kunde räknas in i början av maj.

Arter som inte finns i förteckningen har heller inte noterats som häckande eller möjligen häckande. Exempel är mindre strandpipare, som noterades med några par i Osets omgivning men inte innanför reservatsgränsen. Brunand tycks ha det fortsatt svårt, så även i Kvismaren. Smådopping var det länge sedan vi kunde notera.

LÖR-SÖN 28-29 MARS

Guidning vid Rånnesta, Tysslingen

Duktiga guider från Närkes Ornitologiska Förening berättar om alla svanar och andra spännande vårfåglar, kl. 9–13. Kanske någon havsörn eller annan rovfågel visar upp sig!

TISDAG 31 MARS

Mot okänt mål på cykel!

Med Ami & Åsas tjejgrupp, samling vid Skebäcksparkeringen, Oset kl. 17. Ta gärna med fika.

TORSDAG 16 APRIL

Projekt Pilgrimsfalk

Naturfotograf Jonas Forsberg visar bilder och berättar om "Projekt Pilgrimsfalk", som han varit delaktig i. Efter pausen visar fotografen Krister Håkansson ett urval av sina fågel- och naturbilder. Inomhusmöte kl. 19 i Vasakyrkan, Vasagatan 6–8, Örebro.

TORSDAG 23 APRIL

Morkullornas kväll

Morkullorna spelar, trastarna sjunger och har vi tur sjunger trädvärkan i kvällningen vid Ässkogstorp kl. 19. Ta med egen korv, så grillar vi i väntans tider. Lars Johansson, 070 558 99 06 guidar oss i natten! Vägvisning: Gamla Norrköpingsvägen, ta av mot Ässkogstorp (samma väg som infarten till Stora Ässkog).

TORSDAG 30 APRIL

Sjöfågelskådning

Häng med till härliga Klåvudden vid Vätterns norra spets. På den här mycket speciella lokalen kan man se sjöfåglarna sträcka. Det blir en tidig morgon, men det kan vara värt besväret för att få se svärta, sjöorre, ejder och andra kustfåglar. Mer information kommer på vår hemsida!

FREDAG 1 MAJ

Osetvandring

Årets 1 maj-vandring genom det stadsnära naturreservatet Oset. Hur långt har våren kommit, är fåglarna på plats? Exkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 7. Det blir en härlig promenad under flera timmar, ta med fika. Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

SÖNDAG 3 MAJ

Osetguidning

Följ med på en promenad i Oset nu när vårfåglarna anländer! Exkursionen utgår från Skebäcksparkeringen med samling kl. 7. Ta gärna med fika! Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

TISDAG 5 MAJ

Näsbytornet, Oset med tjejgruppen

Spännande fåglar vid södra änden av Oset. Samling kl. 17.30 vid tornet. För mer information: Åsa Bengtsson 073 332 20 31 eller Ami Sunden 070 944 73 00.

ONSDAG 6 MAJ

Osetguidning

Denna kvällsexkursion utgår från Skebäcksparkeringen, med samling kl. 18. Ta med fika! Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

TORSDAG 7 MAJ

Dubbelbeckasinlyssning

Dubbelbeckasinen och dvärgbeckasinen spelar bara en kort tid i Tysslingen. Har vi prickat rätt datum? Håll korppluggarna öppna för mer info på vår hemsida och på NOFs Facebooksida.

LÖRDAG 9 MAJ

Fågeltornskampen

Fågelskådare i Sverige, Finland och Danmark tävlar denna dag i fågelskådning. Mellan kl. 5 och 13 bemannar fågelskådare olika fågeltorn och räknar alla arter man kan se under denna tid. NOF deltar med flera lag i fågeltorn i bland annat Kvismaren, Oset och Tysslingen. Vill du delta eller anmäla eget torn i tävlan kontakta Kent Halttunen, 070 216 11 30, kent.halttunen@tele2.se. Mer information kommer på hemsidan och Facebooksidan.

LÖR-SÖN 9-10 MAJ

Resa till Tåkern och Omberg

Avresa i minibussar lördag kl. 7 från Haga C till Naturum Tåkern i Glänås. Vi tillbringar lördag och söndag morgon med att skåda runt Tåkern. Övernattning på Omberg i Stocklycke vandrarhem. Under söndagen får vi också information av en lokal guide i Ekoparkens naturreservat. Anmälan via epost till Gunnar Bergeå, gbsteiglits@hotmail.com.

SÖNDAG 10 MAJ

Fågelskådningens dag

Hur långt har våren kommit i Oset? Lars Johansson guidar runt i Oset. Exkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 7. Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 13 MAJ

Osetguidning

Följ med och spana över maderna i Oset. Kvällsexkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 18. Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAG 13 MAJ

Fåglar i Viaskogen, Kumla

Välkommen att upptäcka denna skogspärila i Kumla. Det blir en kvällsguidning i Viaskogen kl. 19–21. Samling vid p-platsen och infotavlorna vid södra änden av Vialundsvägen. Ta med kikare om du har, men framför allt spetsade öron, då vi säkert kommer att höra fler fåglar än vad vi ser. Mer information: Bengt Andersson 070 693 33 65.

LÖRDAG 16 MAJ

Fåglar i Viaskogen, Kumla

Guidningen i Viaskogen fortsätter med en morgonguidning kl. 7. Samling vid p-platsen och infotavlorna vid södra änden av Vialundsvägen. Ta med kikare, men framför allt spetsade öron, då vi säkert kommer att höra fler fåglar än vad vi ser. Mer information: Bengt Andersson 070 693 33 65.

SÖNDAG 17 MAJ

Osetguidning

Nu är våren här! Välkommen att följa med och kryssa vårfåglarna. Exkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 7. Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

DET BLI ÄNDRINGAR I PROGRAMMET, SE HEMSIDAN

ONSDAG 20 MAJ

Osetguidning

Tofsvipor och de andra vadarna, är de på plats?

Kvällsexkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 18. Mer information:

Lars Johansson 070 558 99 06.

LÖRDAG 23 MAJ

Morkullekväll i Kilsbergen

Morkullorna spelar förhoppningsvis och vi lyssnar efter andra skymningsljud med Gunnar Bergeå och Anastasia Oliver som guidar oss i

lördagen besöks förutom naturreservatet Getterön fågellokaler norröver, under söndagen lokaler söderöver. På måndagsmorgonen båtfärd till Nidingens fågelstation, där vi övernattar. Anmälan via epost till Gunnar Bergeå, gbsteglits@hotmail.com.

SÖNDAG 31 MAJ

Osetguidning

Sista chansen för denna vår att hänga med på guidad tur i Oset.

Exkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 7.

Mer information: Lars Johansson
070 558 99 06.

LÖRDAG 13 JUNI

Cykeltur i Kvismaren med tjejgruppen

Anmäl er innan till
Åsa Bengtsson
073 332 20 31
eller Ami Sundén
070 944 73 00.

natten! Ta med matsäck och egen korv. Samling vid Haga Centrum kl. 20 för samåkning.

SÖNDAG 24 MAJ

Osetguidning

Har näktergalen kommit och sjunger rosenfinken? Följ med på vandring genom Oset. Samling kl. 7 vid Skebäcksparkeringen.

Mer information:

Lars Johansson 070 558 99 06.

TISDAG 26 MAJ

Kvismaren med tjejgruppen

Nu anländer änder och vadarna i stora mängder! Samling vid Näsbytornet, Oset kl. 17.30. Anmäl för samåkning:

Åsa Bengtsson 073 332 20 31

eller Ami Sundén 070 944 73 00.

ONSDAG 27 MAJ

Osetguidning

Nu är det spännande att gå i Oset. Är alla vårfåglarna på plats? Kvällsexkursionen utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 18. Mer information: Lars Johansson 070 558 99 06.

FRE 29 MAJ-TIS 2 JUNI

Resa till Nidingen och Västkusten

Första stopp är Getterön, Varberg, där vi bor tre nätter på Västervågs vandrarhem. Under

Häng med på höstens spännande resor med NOF

För dig som är intresserad att hänga med på någon av höstens resor med Närkes Ornitologiska Förening: Falsterboresan är spikad till 16–20 september och Ölandsresan är blir av den 8–11 oktober. För mer information och anmälan: Gunnar Bergeå gbsteglits@hotmail.com.

Alla våra aktiviteter

finns på vår hemsida. Kika gärna där, det händer att det tillkommer nya exkursioner och andra aktiviteter.

nof.birdlife.se

Ekonomia
Redovisningskonsult AB

Färre gräsänder under inventeringen

■ Den 12 januari genomförde Tord Larsson och Lennart Wiklund en andräkning i centrala Örebro. Den räkningen har de genomfört varje år sedan 1967.

De båda hängivna inventerarna räknar alla andfåglar i Svartån i Örebro, från hängbron vid Hagastrand ner till Oset. Man tar också med Lillån från motorvägen och dessutom Bygärdesbäcken.

Inventeringen i år gav 1 301 gräsänder: 812 hannar och 489 honor. Dessutom noterades tio storskrake, 22 kanadagås, en grågås, sex sångsvan och två gråhäger.

Det var väldigt få gräsänder jämfört med tidigare år. Det beror förmodligen på att allt vatten är öppet och att änderna är utspridda på ett större område.

Det var nog förhållandevis nästan normalt med änder i Lillån och Bygärdesbäcken.

Avsaknaden av isvakar och kommunala matningar bidrog i högsta grad till detta låga antal av gräsänder i januari.

Stort tryck på NOFs nybörjarcirkel

■ Varje vår arrangerar Närkes Ornitologiska Förening en nybörjarcirkel i Fågelskådning.

I år har intresset för att delta varit extra stort. De tolv första platserna

gick åt som smör i solsken. Eftersom trycket var så stort beslutade NOFs cirkelledare Lars Johansson, Ronnie Lindqvist och Sandra Tengelin att ta emot lika många deltagare till och köra två parallella nybörjarcirklar. Nybörjarcirkelarna består av tre träffar inomhus i april, där man går igenom grunderna för fågelskådning. Sedan blir det fem träffar ute i fält under april och maj, där man gemensamt besöker några fina fågellokaler i landskapet. Samtidigt får deltagarna pröva sina kunskaper och tillsammans fältbestämmer man de fåglar man upptäcker i naturen.

Rekord- många arter under årets Artrace

Per Wedholm, Kjell Ståhlberg och Albin Mauritzon är glada vinnare i årets Artrace. De vann miljöklassen och fick ihop 50 arter.

och Boglundsängen, berättar Albin Mauritzon.

DET BLEV rekordmånga arter som observerades under årets Artrace. Deltagarna lyckades se hela 88 olika arter under racet.

Birdbikers vann ekoklassen, de cyklade ihop 50 arter. Anders Carlberg och Peter Gustafson vann bilåkarklassen, de noterades för 66 arter.

Hela 20 lag med närmare 60 deltagare var med och kryssade under Artracet, som avgjordes den 4 januari: 18 lag i bilklassen och två i eko-klassen.

Det var ett strålande solsken under dagen med några plusgrader och en västlig, tidvis ganska frisk vind. Mildväder gjorde också att de flesta vattendrag var öppna.

Birdbikers (Per Wedholm, Albin Mauritzon och Kjell Ståhlberg) vann ekoklassen. De note-
rade hela 50 olika arter under sin cykeltur.

– Vi cyklade inte speciellt långt i år. Vi började i Oset, cyklade Rynningeviken, mot Krängan

Birdbikers 50 kryss hade räckt till en delad niondeplats bland samtliga 20 deltagande lag.

– Jag tycker ekoskådning är en skön form av fågelskådning, där man kombinerar motion med härliga upp-
levelser. Jag hoppas fler lag ställer upp nästa år, säger Per Wedholm.

I bilåkarklassen fick de två senaste årens segrare, Anders Carlberg och Peter Gustafson, klara sig utan An-
dreas Sandberg. Det gick bra och de noterade hela 66 arter.

– Vi har spanat av Oset, Hjälmaren och Kvismaren, säger Peter Gustafson.

Under dagen kryssades 88 oli-
ka arter, vilket är en rekordsiffra under Artracets 30-åriga historia. Genom åren har sammanlagt 122 olika arter noterats. Det första racet genomfördes 1990.

ARTRACET 2020

1. Ensam kvar med svarte Peter	66 arter
2. Ronny och raggarna	60
3. JAS Gibson	59
3. Bröderna Brothers	59
5. Carl-Ivans lärjungar	57
6. BCST	56
7. Jizzarna	54
8. Waernligan	52
9. Birdbikers	50
9. Duvhökarna	50
11. Invalidos	43
12. Spanarna	42
13. Cykelskådarna	41
13. Lördagsskådarna I	41
13. Lördagsskådarna II	41
13. Silverrävarna	41
13. Tysslingeligan	41
18. De bevingade	40
19. Zhekes husse och matte	37
20. Tivedsuvarna	36

Grönsiskan årets bubblare vid fågelborden

GRÖNSISKAN rusar på listan!

**I slutet av januari och början av februari räknade många sina små-
fåglar vid fågelborden.**

**Talgoxen är som väntat ohotad
etta vid räkningen, men grönsiska
har i år hamnat på topplistan.**

BirdLife Sverige (Sveriges Ornitologiska För-
ening) har sedan 2006 organiserat en årlig räk-
ning av fåglar vid fågelborden runt om i hela
Sverige (Vinterfåglar inpå knuten). De senaste
åren har cirka 20 000 personer skickat in rap-
porter och räknat fåglar vid fågelborden.

– I år har det varit mildare än normalt och
det finns mat på andra ställen. Därför blir lite
färre rapporter, berättar Anders Wirdheim som
är ansvarig för räkningen.

Av statistiken framgår att de vanliga topp-
arterna finns med: talgoxe, blåmes och pilfink.

Men bakom denna topptrio hittar vi den fågel
vi kan kalla för årets ”bubblare”. Det är den
lilla grönsiskan, som i år förekommer i betyd-
ligt större antal än normalt. Den brukar åter-
finnas långt ner på listan, men är så här långt
klar fyra.

Anledningen till att det är så många grön-
siskor kan vara att deras normala vinterföda,
alfrö, har spridits för vinden när den milda vin-
tern fått alkottarna att öppna sig. Precis som
många andra träd och buskar hade alen god
frösättning hösten 2019. Det fick många grön-
siskor att stanna i Sverige i stället för att flyga
ner till Centraleuropa i höstas.

Men förutom alfrö äter grönsiskorna gärna
både solrosfrö och jordnötter, och nu flockas
de alltså runt våra fågelmatningar. De kommer
ofta i större flockar – det är nästan så att man
kan tala om svärmar.

Så här ser topplistan ut för Örebro län:

VINTERFÅGLAR INPÅ KNUTEN 2020 ÖREBRO LÄN

1. Talgoxe
2. Blåmes
3. Pilfink
4. **Grönsiska**
5. Domherre
6. Kaja
7. Skata
8. Grönfink
9. Nötväcka
10. Sidensvans

FÅGLAR

i Närke

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:

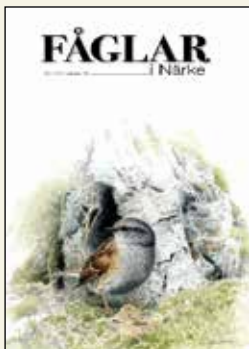
Kent Halttunen

Nygård, Norra Folkavi
719 91 Vintrosa
070 216 11 30
kent.halttunen@tele2.se

REDAKTIONEN:

Marianne johansson

Tallbacka-Majas väg 12
702 21 Örebro
070 656 63 69
marianne-j@telia.com

Charlotta Hedberg Tideman

Järnvägsgränd 32
703 62 Örebro
070 721 43 32
charlotta.tideman@tele2.se

Leif Haldorson

Brevbärargatan 52
703 78 Örebro
070 665 67 75
leif.haldorson@telia.com

Anders Nilsson

Ramsta 306
719 91 Vintrosa
070 964 12 10
mediagurun@icloud.com

NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING

En ideell regionalförening av SOF/BirdLife Sverige. NOF jobbar med fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Medlem i föreningen blir man enklast genom att logga in på membit: membit.net/m4-member/login/500, och betala medlemsavgiften. Årsavgiften är 250 kr för vuxen, för familjemedlem 50 kr (ingen extra medlemstidning), ungdomsmedlem (13–20 år) betalar 100 kr och barn (1–12 år) 50 kr per år. Medlemmarna får vår medlemstidning som ges ut med fyra nummer per år. Dessutom får man hänga med på alla exkursioner, resor, utbildningar och spännande möten.

ADRESSÄNDRINGAR

Har du ändrat adress? Logga in på vårt medlemsregister, membit.net/m4-member, med det användarnamn du fick när du betalade medlemsavgiften.

Har du andra medlemsfrågor? Kontakta Sandra Tengelin, se styrelserutan längre ned här på sidan.

FÖRENINGSLOKAL

För sammanträden och bibliotek finns vi i Föreningarnas hus, Slottsgatan 13A, Örebro. För utställningsmateriel, holkar med mera används källarlokalen på Hagmarksgatan 9B.

HEMSIDA

Du är välkommen att besöka hemsidan nof.birdlife.se. Vi finns också på Facebook.

REGIONALA RAPPORTKOMMITTÉN

Sammanställande:
Magnus Friberg
073 503 08 35

FÅGELSKYDDSGRUPPEN

Sammanställande:
Bengt Andersson

SKOGSGRUPPEN

Sammanställande
Bengt Andersson

JORDBR.GRUPPEN

Sammanställande
Kent Halttunen

OSETKOMMITTÉN

NOFs representant
Thord Eriksson
072 731 23 93

SVANSJÖN TYSSLINGEN

NOFs representant
Kent Halttunen

NOFS TJEJGRUPPER

Ami Sundén
070 944 73 00

Annika Lorin
070 375 78 18

STYRELSEN

Lars Johansson

Ordförande
Holländaregatan 22
702 86 Örebro
070 558 99 06
lars.h.johansson@icloud.com

Maria Wanche

Kassör
Osvalla 230
719 92 Vintrosa
070 415 58 83
maria.wanche@gmail.com

Gunnar Bergeå

Resor
Hemmansvägen 58
702 17 Örebro
073 372 19 29
gbsteglits@hotmail.com

Ronnie Lindqvist

Vice ordförande
Bertil Waldéns gata 6
702 15 Örebro
070 262 14 17
lindqvist_ronnie@hotmail.com

Anastasia Oliver

Inomhusmöten
Grankottrevägen 6
702 82 Örebro
070 071 17 17
nof.anastasia@gmail.com

Bengt Andersson

Fågelskydd
Idrottssvägen 5
692 33 Kumla
070 693 33 65
styrbengt@hotmail.se

Catarina Ericson

Sekreterare
Fredsgatan 34
703 62 Örebro
070-342 61 55
toverud@hotmail.se

Sandra Tengelin

Medlemsservice
Edsberg Ekebo
716 91 Fjugesta
070 372 19 29
ekebogard@hotmail.com

Eva Georgii-Hemming

Exkursioner
Äsplunda 643
705 96 Glanshammar
070 254 20 27
georgiihemming@gmail.com

Wilsonbeckasinen's ensamhet i skogen väcker mitt medlidande

Det är en en råkall, blåsig novemberkväll. Den senaste veckan har varit en tydlig illustration till varför Skandinavien blev en viktig plats på jordklotet för uppkomsten av musikgenren black metal. Inte en glimt av solen, bara en tät dimma som förvandlar dagen till en lång skymning.

Har man benägenhet att hamna i depression, är denna tid på året nådastöten som får en att tappa all livslust.

TANKEN PÅ DEPRESSION får mig att tänka på de fåglar som hamnat i fel land: azurmesar, prärielöpare, citronärlor och så förstås wilsonbeckasinen. Någon som minns den, hemmahörande i norra USA men strandad i Knyppplanskogen, Uppland? Den upptäcktes genom sitt märkliga spelläte. Det spöklika, skälvande skri som den lilla vadarens vibrerande stjärtpennor frambringade ekade mellan trädstammarna i skogsglantan där den höll till.

Visst fick beckasinen respons, men från oväntat håll. Pärugglorna, de stjärnbeströdda och fluffiga lokalpatrioterna, ropade upphetsat tillbaka. De blev nog utmanade av att beckasinen's rop var ettrigare och snabbare än deras. Och så förstås alla ornitologer då, som inte ville missa chansen att se den ovanliga wilsonbeckasinen.

MITT HJÄRTA VÄRKER för alla fåglar som hamnat fel, men det är något med wilsonbeckasinen's läte som väcker mitt medlidande. För honom känns nog vår miljö ganska välbekant; norra USA och Sverige har en liknande natur. Hur känner beckasinen sig, när den sitter i en skog som känns hemmavan och ropar efter en artfrände, men inte får något svar tillbaka? Han kommer aldrig mer få se en annan wilsonbeckasin, för han hittar knappast hem igen. Dömd till ensamhet ända fram till döden, omringad av främlingar och själv en främling för de andra. Beckasinen lär knappast svalta ihjäl. Maskar finns här likväl som i USA, men det skulle förvåna mig om han överlevde särskilt länge här. Det är den psykologiska aspekten av ensamhet som gör det så outhärdligt.

VAD ÄR SYFTET med alla dessa felflugna individer? Något svar finns självklart inte, men det hindrar mig inte från att

grubbla. Dessa främlingar, som ingen förstår sig på, kanske är till för att samla andra omkring sig. De kanske finns för att provocera traktens pärugglor till att drilla snabbare än någon päruggla någonsin gjort förr, och att föra samman människor som förmodligen annars aldrig hade träffats. Vem vet – kanske wilsonbeckasinen's kärleksdrill orsakade en och annan ny mänsklig relation som uppstod på en mörk grusväg i en skog i Uppland?

Och för att utveckla parallellen till mänskliga relationer: du kanske känner någon som en del tycker ser främmande ut, kanske på grund av sin bakgrund eller sina åsikter? Hen kanske är glad och skämtsam, får alla andra att skratta. Men det kan också vara så att ensamhetens och den själsliga hemlöshetens mörker redan har tagit hens själ i besittning? Eller så tar ingen någonsin en debatt med hen, utan lämnar rummet så fort en obekväm åsikt eller fundering yttras, och lämnar talaren i ignoransens vakuum?

JAG BERÄTTADE OM mina känslor kring wilsonbeckasinen's ensamhet för en vän i Närkes Ornitologiska Förening. Han sa lite skämtsamt: "tänk om du kunde förvandla dig själv till en wilsonbeckasin, då hade du funnit en partner och beckasinen hade sluppit vara ensam".

Det känns inte särskilt lockande att tillbringa resten av livet i en brunspräcklig fjäderdräkt och kaka daggmask direkt ur leran. Nej, ingen människa kunde nog hjälpa wilsonbeckasinen, men du kan faktiskt hjälpa den där personen som inombords känner sig rätt så felflugen. Våga diskutera obekväma frågor och ta in nya perspektiv. Visa att du faktiskt bryr dig på riktigt, och hör det dallrande, hjärtskärande rop hen ständigt bär på i sitt inre.

KRÖNIKA: ANASTASIA OLIVER

Mindre sångsvan

(*Cygnus columbianus*):

Samtliga fynd redovisas här, utom från Tysslingen där endast högsta antal under våren är noterade.

Vår: 1 ex. sträckande NO Kvarntorpshögen 2.3 (Per Karlsson Linderum). 22 ex. Rånnestamaden, Tysslingen 2.3 - 6.4 (Helny Olsson, Bengt Jalsborn m.fl.). 2 ex. sträckande NO Östra Mark, Almby 2.3 (Eva Georgii-Hemming, Urban Tholen). 5 adult sträckande NO Aspholmen, Örebro 2.3 (Johan Åhlén, Leif Sandgren). 2 adult Boglundsängen 3.3 (Bengt Jalsborn, Lennart Eriksson). 1 ex. Hammar-maden, Kvismaren 3.3 (Leif Sildén). 5 adult Gällersta åkrar, Gällersta 10.3 (Johan Åhlén). 9 ex. Kvismaren 11-12.3 (Andreas Tranderyd, Jan Tranderyd m.fl.). 2 ex. sträckande O Rävångsmaden, Rynningeviken 11.3 (Leif Sandgren). 2 ex. Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 12-13.3 (Staffan Gustavsson, Per Wedholm m.fl.). 11 ex. Rysjön, Kvismaren 13.3 (Nils Hultman, Leena Zander m.fl.). 1 ex. sträckande NO Tornet, Skagershultamossen 13.3 (Kjell Ståhlberg). 4 ex. Rysjön, Kvismaren 14-16.3 (Johan Åhlén, Kjell Ståhlberg m.fl.). 4 ex. (2 adult + 2 2K) Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 14.3 (Bengt Jalsborn). 1 ex. Almbyängen, Oset 15.3 (Anders Jacobsson, Bengt Ahl m.fl.). 2 adult Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 16-17.3 (Oscar Axelsson, Mats Eriksson). 4 ex. Almbyängen, Oset 16-29.3 (Bengt Andersson, Peter Karlehagen m.fl.). 2 ex. Rysjön, Kvismaren 18.3 (Krister Aronsson, Ronny Nilsson m.fl.). 5 ex. Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 19-28.3 (Bernt Bergström, Håkan Svensson m.fl.). 1 ex. Gällersta åkrar, Gällersta 20-21.3 (Peter Gustafson, Peter Eklund m.fl.). 5 adult Gällersta åkrar, Gällersta 26.3 - 3.4 (Johan Åhlén, Per Karlsson Linderum m.fl.). 1 adult Rysjön, Kvismaren 27.3 (Anders Jacobsson). 7 ex. Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 30.3 (Ove Pettersson). 6 ex. Almbyängen, Oset 1-2.4 (Per Wedholm, Lars Fransson m.fl.). 3 ex. Rysjön, Kvismaren 2.4 (Leif Lindholm, Rolf Lindskog m.fl.). 2 ex. Rysjön, Kvismaren 8.4 (Ronny Nilsson, Peter Karlehagen m.fl.). 1 ex. Gillberga, Sköllersta 9.4 (Per Karlsson Linderum). 1 ex. Rysjön, Kvismaren 9-10.4 (Roland Svensson, Peter Gustafson). 1 adult Öby-maden, Kvismaren 13.4 (Kvismare Fågelstation). 1 ex. Rysjön, Kvismaren 20.4 - 1.5 (Anders Jacobsson, Emma Karlsson m.fl.).

Höst: 3 adult sträckande SV Ormesta holme, Oset 10.10 (Lennart Eriksson, Bengt Ahl). 1 ex. sträckande Storhjälmaren 19.10 (Leif Sildén).

Sångsvan

(*Cygnus cygnus*):

Nytt rekord för arten slogs i Tysslingen då 5403 ex räknades den 17 mars! Det är tredje året i rad med riktigt höga antal på lokalen. Här redovisas samtliga rapporter på över 1000 individer från Tysslingen och alla flockar på över 300 från resten av landskapet.

Tysslingen: 1038 ex. Ruinen, Tysslingen 4.3 (Helny Olsson). 1406 ex. Ruinen, Tysslingen 5.3 (Helny Olsson). 1437 ex. Ruinen, Tysslingen 10.3 (Helny Olsson). 1087 ex. Norra tornet, Tysslingen 11.3 (Mats

Kinnander). 1674 ex. Ruinen, Tysslingen 12.3 (Helny Olsson). 2704 ex. Ruinen, Tysslingen 13.3 (Helny Olsson). 3129 ex. Ruinen, Tysslingen 14.3 (Helny Olsson). 4090 ex. Ruinen, Tysslingen 15.3 (Helny Olsson). 4962 ex. Ruinen, Tysslingen 16.3 (Helny Olsson). 5403 ex. Ruinen, Tysslingen 17.3 (Helny Olsson). 3800 ex. Norra tornet, Tysslingen 18.3 (Per Hagström). 3444 ex. Norra tornet, Tysslingen 19.3 (Helny Olsson). 3000 ex. Norra tornet, Tysslingen 20.3 (Leif Johansson). 2568 ex. Ruinen, Tysslingen 21.3 (Helny Olsson). 2515 ex. Ruinen, Tysslingen 22.3 (Helny Olsson). 2288 ex. Ruinen, Tysslingen 23.3 (Helny Olsson). 1786 ex. Ruinen, Tysslingen 24.3 (Helny Olsson).

Flockar över 300: 364 ex. Kalsta åkrar, Kvismaren 12.3 (Per Karlsson Linderum). 444 ex. Kvismaren 12.3 (Magnus Friberg). 376 ex. Gällersta åkrar, Gällersta 26.3 (Per Karlsson Linderum). 300 ex. Hidingebro, Hidinge 31.3 (Johan Åhlén).

Sädgås

(*Anser fabalis*):

Ett par räkningar genomfördes både vår och höst. Det tycks som att koncentrationen av gäss i Kvismaren är på väg att lösas upp och större flockar ses nu på flera håll i landskapet än tidigare.

Vår: 4300 ex. Kvismaren 5.3 (Leif Sildén). 3000 ex. Gällersta åkrar, Gällersta 8.3 (Ove Pettersson).

Höst: 8329 ex. Kvismaren 24.9 (Magnus Friberg). 14152 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg). 6700 ex. Vibysjön 20.10 (Hakon Kampe-Persson). 12000 ex. Tysslingen 21.10 (Hakon Kampe-Persson).

Sädgås, underarten rossicus

(*Anser fabalis rossicus*):

Jämfört med för tio år sedan så har vi ett betydligt mycket högre antal rapporter av denna underart, men den är ändå förbisedd. Kanske för att många inte bryr sig om att leta efter dem. Men glöm inte att flera taxonomiska auktoriteter redan splittat sädgås i två arter, så det kan vara värt att försöka lära sig skilja dessa underarter. Samtliga observationer redovisas här.

Vår: 5 ex. Hjälmarsbergs åkrar, Hjälmarsberg 28.2 (Per Wedholm). 2 ex. Hammarbotten, Kvismaren 10.3 (Patrik Wikström). 2 ex. Vaken (vinter), Oset 11.3 (Håkan Svensson, Birgitta Dawidsson). 1 ex. Näsbyängen, Oset 12.3 (Per Wedholm). 100 ex. Rysjön, Kvismaren 28.3 (Åke Pettersson). 14 ex. Reningsdammen, Vretstorp 2.4 (Andreas Sandberg). 560 ex. Rysjön, Kvismaren 19.4 (Åke Pettersson). 37 ex. Rysjön, Kvismaren 29.4 (Åke Pettersson). 60 ex. sträckande N Klåvudden, Harge 1.5 (Andreas Sandberg, Daniel Yttermalm). 100 ex. Rysjön, Kvismaren 1.5 (Per Wedholm). 12 ex. Rysjön, Kvismaren 2.5 (Åke Pettersson). 150 ex. Södra moderna, Tysslingen 9.5 (Lennart Eriksson, Ove Pettersson). 1 ex. sträckande NO Björka lertag, Björka lertag 18.5 (Jonas Engzell).

Höst: 67 ex. Kvismaren 24.9 (Magnus Friberg). 70 ex. Rysjön, Kvismaren 7.10 (Musse Björklund,

Stefan Göransson m.fl.). 350 ex. Hammarbotten, Kvismaren 7.10 (Musse Björklund, Edvin Klein). noterad Lötén, Kvismaren 10.10 (Björn Eriksson, Clas Tornefjell). 413 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg). 1 ex. Vibysjön 20.10 (Hakon Kampe-Persson).

Spetsbergsgås

(*Anser brachyrhynchus*):

Spetsbergsgässen fortsätter att favorisera Närke både vår och höst. Tysslingen och Kvismaren har fortsatt en batalj om vilken lokal som ska anses vara Sveriges bästa och största rastplats för arten. Detta år så återtog Tysslingen förstaplatsen. Högsta vår och höstsiffran redovisas för respektive lokal.

Vår: 1000 ex. Nynäs åkrar, Kvismaren 21.3 (Åke Pettersson). 446 ex. Svalnåsmaden vindskyddet, Tysslingen 20.4 (Joakim Johansson).

Höst: 1740 ex. Tysslingen 9.10 (Lennart Eriksson). 940 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg).

Bläsgås

(*Anser albifrons*):

Arten uppträder i betydligt högre antal om våren än om hösten hos oss. Högsta noteringsarna från våren från Tysslingen och Kvismaren redovisas här.

Vår: 500 ex. Öby kulle, Kvismaren 25.3 (Per Tufvesson). 360 ex. Raststugemaden, Tysslingen 29.3 (Lennart Eriksson).

Höst: 16 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg). 18 ex. Tysslingen 21.10 (Hakon Kampe-Persson).

Fjällgås

(*Anser erythropus*):

Antalet fynd ligger i linje med senare år. Tyvärr verkar det mest vara förvirrade projektgäss som gästar oss numera.

Vår: 1 adult Rysjön, Kvismaren 28-29.4 (Anders Bertebo, Bo Runesson m.fl.). 2 ex. Boglundsängen 6.6 (Erik Törnvall, Ove Pettersson m.fl.).

Höst: 2 2K+ Kvismaren 5-15.10 (Göran Wingstrand, Barbara Leibiger m.fl.). 1 adult Tysslingen 11-21.10 (Lennart Eriksson, Christer Tegebro m.fl.).

Grågås

(*Anser anser*):

Det går fortsatt bra för arten i Sverige och det märks bland annat på allt högre toppnoteringar nästan varje höst. Spräcks 10 000 vallen i höst måne?

Noterbart: 9271 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg).

Strippgås

(*Anser indicus*):

Fjärde året på rad som denna förvildade parkgås gästar landskapet.

